

AZERBAIJAN MİLLİ MİZAH GELENEĞİ: SEYFEDDİN DAĞLI'NIN “ADI SENİN, TADI BENİM” KOMEDİ ÖRNEĞİ

AZERBAIJAN'S NATIONAL HUMOR TRADITION: THE EXAMPLE OF SEYFEDDİN DAĞLI'S COMEDY “ADI SENİN, TADI BENİM”

ЮМОР В НАЦИОНАЛЬНЫХ ТРАДИЦИЯХ АЗЕРБАЙДЖАНА СЕЙФЕДДИН ДАГЛЫ: НА ПРИМЕРЕ КОМЕДИИ «АДЫ СЕНИН, ТАДЫ БЕНИМ»¹

Merab BEKADZE* - Behlul ABBASOV* - Iasha BEKADZE*

ÖZ

Azerbaycan'ın ünlü mizah ustası Seyfettin Dağlı, eserlerinde yaşadığı dönemin sosyal olaylarına önem vermiş ve sosyal hayattaki noksanlıkları mizah yoluyla eleştirmiştir. Mizah, Seyfettin Dağlı'nın ruhuna hâkim idi. Bu yüzden makale, hikâye, komedi ve romanlarında sosyal hayattaki rüşvet, sahtekârlık gibi uygunsuzlukları eleştirir. Ona göre mizah sosyal hayatın sorunlarının aydınlatılması ve çözümlenmesinde en önemli faktör olup toplumdaki noksanlıkların eleştirilmesinde bir semboldür.

Yazara göre gülmek sıhhatin bir belirtisidir. Yazar hem güldürür hem de hayatta vuku bulan bu noksanlıkların düzeltilmesine çaba gösterir. Zira yazarın tek bir amacı halkına hizmet etmek ve hayattaki olumsuzluklara karşı itirazını bildirmektir.

Yazarın “Adı Senin, Dadı Menim”, “Aydınlığa Doğru”, “Menziliniz Mübarek”, “Teze Gelin”, “Kölgeler Pıçıl다şıır” komedileri, “Deniz Keşfiyatçısı”, “Bahar Oğlu”, “Meşel”, “Kecil Qapısı”, “Sabiqler” kitapları, senaryosunu hazırladığı “Solmaz Bir Bahar Gibi”, redaktörlüğünü yaptığı “Onun Belalı Sevgisi”, “Qaynana”, “Geceniz Xeyre Qalsın” (İyi Geceler) filmleri ve “Adı Senin, Dadı Menim” televizyon filmi halk tarafından sevilmiş ve takdirle karşılanmıştır.

Bu incelemede mizah hakkında kısa söz edildikten sonra, XX. yüzyılda “Molla Nasreddin” dergisiyle başlamış olan Azerbaycan mizah geleneğine sadık kalan ve bu geleneğin en başarılı temsilcilerinden olan ünlü mizah ustası Seyfettin Dağlı'nın hayatı, edebî kişiliği ve mizah faaliyeti hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmamızın ana kaynağı, yazarın 1963 yılında kaleme aldığı “Adı Senin, Tadı Benim” komedisidir. Komedinin konusu hayattan alınmıştır. Hatta yazar oyunun ön kısmında “olay günümüzde Azerbaycan şehirlerinin birinde vuku buluyor” demekle mevzusunu yaşadığı devirden aldığını bildirmiştir. Üç bölümden oluşan bu eser komedi türünde olup gerçek hayatı anlatmaktadır. Yazar “Adı Senin, Tadı Benim” komedisi örneğinde edebî faaliyetinde devrindeki hukuksuzluk ve noksanlıkları mizah diliyle anlatmış ve buna çareler aramıştır.

¹ . DOI : 10.17498/kdeniz.037

*Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: drmerab5@gmail.com

*Azerbaycan Nazirler Kabineti Yanında Tercüme Merkezi “Aydın Yol” gazetesinin İcracı Direktörü, Bakü, Azerbaycan, e-mail: behlul.seyfeddin@gmail.com

*Emekli, Filolog, Dil, Edebiyat ve Tarih Öğretmeni, e-mail: dryasar5@hotmail.com

Anahtar kelimeler: Azərbaycan, Seyfettin Dağlı, Mizah, Adı Senin Tadı Benim, Molla Nasreddin (Nasrettin Hoca).

ABSTRACT

Seyfettin Dağlı is a famous humor master of Azerbaijan. His literary works focus upon social events he observed in his life and criticize shortcomings of social life through humor. Humor is a dominant factor in Seyfettin Dağlı's soul. Therefore his articles, stories, comedies and novels criticize the disorderliness of social life such as corruption and deceitfulness. For him, humor is the most important factor in brightening and solving problems, and the symbol of criticism of shortcomings in society.

According to the author, laughing is a sign of well being. He makes you laugh and meanwhile makes an effort to correct deficiencies occurring in life, for his sole purpose is to serve his people and warn them adversities in life.

The author wrote many comedies such as "Adı Senin, Dadı Menim" ("Name is Yours, Taste is Mine"), "Aydınlığa Doğru" ("Towards The Light"), "Menziliniz Mübarek" ("Blessed is Your Goal"), "Teze Gelin" ("The New Bride"), "Kölgeler Pıçıl다şır" ("Whispers of Shadows"). He also wrote written many books such as "Deniz Keşfiyatçısı" ("Sea Explorer"), "Bahar Oğlu" ("Son of Spring"), "Meşel" ("The Torch"), "Kecil Qapısı" ("Gate of Kecil"), "Sabiqler" ("The Formers"), and also prepared the scenario for "Solmaz Bir Bahar Gibi" ("Like an Unwaning Spring"). He edited for films such as "Onun Belalı Sevgisi" ("His Nasty Love"), "Qaynana" ("Mother In Law"), "Geceniz Xeyre Qalsın" ("Good Night"), as well as TV series "Adı Senin, Dadı Menim" ("Name is Yours, Taste is Mine"). All his works were loved and highly appreciated by the people.

In this study, at first the concept humor is discussed, and then information is presented about the famous master of humor Seyfettin Dağlı's life, literary personality and humor activities, of which he is the most faithful and successful developers of Azerbaijan humor tradition, which started with the "Molla Nasreddin" magazine in XXth century.

The main source of this study is the comedy "Adı Senin, Tadı Benim" ("Name is Yours, Taste is Mine"), which was written in 1963. This comedy is based on real life. Yet at the beginning of the play, the author indicates that the play's topic is derived from the period of his life time, by saying "the events are happening in one of the cities in today's Azerbaijan". This comedy consists of three parts and describes the real life. In his sample comedy, he narrates the injustice and shortcomings of his time with humorous language and tries to find solutions.

Key Words: Azerbaijan, Seyfettin Dağlı, Humor, "Name is Yours, Taste is Mine", Molla Nasreddin (Nasrettin Hodja).

АННОТАЦИЯ

Известный азербайджанский сатирик Сейфеддин Даглы описывал в своих произведениях происходящие в обществе социальные события и отражал в произведениях недостатки того периода. Для него сатира была смыслом жизни. Именно поэтому в своих статьях, рассказах, комедиях и новеллах сатирик подвергал критике такие пороки общества как взяточничество, мошенничество. Он считал, что именно сатира является тем весьма значимым фактором, символом, который способен прояснить и решить проблемы в социальной жизни общества.

По мнению автора, смех - признак здоровья. Писатель одновременно и смешит, и предпринимает усилия по исправлению имеющихся недостатков. Целью автора является служение своему народу и протест против жизненных невзгод.

Такие произведения писателя как комедии «Имя твое, благо мое», «К свету», «С новосельем», «Новая невеста», «Тени шепчутся», книги «Морской разведчик», «Сын весны», «Факел», «Ворота Гяджил», «Бывшие», сценарий «Словно неувядающая весна», а также редакторство в художественных «Его несчастная любовь», «Свекровь», «Спокойной ночи» и телевизионном «Имя твое, благо мое» фильмах нравились народу и были оценены по достоинству.

В настоящем исследовании после краткого толкования понятия «сатира» даны сведения о жизни, литературной деятельности и сатирическом творчестве видного мастера пера Сейфеддина Даглы как хранителя и искусного продолжателя традиций азербайджанской сатиры, начало которой было положено журналом «Молла Насреддин».

Объектом нашего исследования стала написанная Сейфеддином Даглы в 1963 году комедия «Имя твое, благо мое». Сюжет комедии был взят из жизни. Автор писал, что «событие происходит сегодня в одном из городов Азербайджана», уточняя тем самым, что являлся свидетелем описанных в нем событий. Комедия состоит из трех частей и описывает реальную жизнь. В комедии «Имя твое, благо мое» автор в сатирическом аспекте демонстрирует пороки и беззаконие современности и ищет пути их преодоления.

Ключевые слова: Азербайджан, Сейфеддин Даглы, сатира, Молла Насреддин, «Имя твое, благо мое»

Giriş

Sanat, “bir duygunun, tasarımın veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık” olup tarihin her bir döneminde ve dünyanın her tarafında mevcut olan faaliyet alanlarındandır. Bu faaliyet alanlarından olan mizah, insanlık tarihi kadar eski olup her toplumun edebiyatında yer almaktadır. Türk toplumu da onlardan biridir. Dünya edebiyatında önemli yeri olan Türk edebiyatı derin mizah unsurları içermektedir. Mizah, her toplumun kültür, örf ve adetlerine uygun olarak yapılmaktadır.

Kökünü Arapçanın m-z-h kökünden almış olan “mizah”, Türk Dil Kurumu’na “gülmece” olarak tanımlanmakta (Türkçe Sözlük [TDK], 1998: 1572) ve “eğlence, alay, latife, şaka” anlamlarına gelmektedir. Aziz Nesin terimin doğrusunun “muzah” olduğunu söylese de, Arap dilinde her ikisi de kullanılıyor. “Mizah”, “karşılıklı şaka yapmak” anlamına gelirken; mezh kökünden türemiş bir isim olan “muzah” ise “şaka, mizah, espri” anlamlarını içermektedir.

Mizah-hayattaki, gülünç, komik olayları, insanların zayıf taraflarını ve nöksanlıklarını gösteren gülüş doğuran eserler; edebiyatta eğitici önem taşıyan eleştiri gülüşün bir çeşididir (Eliyev, 2008: 259). Hz. Ali (r.a.) dediği gibi: “Mizah; şakanın arkasına saklanmış ciddiyettir”. Bernard Show’a göre de “her şakanın içinde, bir gerçek gizlidir”(URL 1, 2015). Gülmenin insan olma ile ilişki kuranlar vardır. Örnek vermek gerekirse, Aristotel insan olma sürecinin ancak “gülme” ile tamamlanacağına dikkat çekerek demiştir ki, bebek, doğumundan itibaren ancak kırkıncı günde, yani güldüğü zaman insandır (Emeksiz 2015:

993). Sonuç itibariyle mizah, toplumun neşe ve sevincinin, mutluluğunun dış yansımasıdır. Fakat her mizah böyle değildir. Bazen mizah sosyal hayattaki olumsuz olayları anlatarak okuyucuyu düşünmeye mecbur eder. Bu gibi olayları mizah yoluyla anlatmak ve noksanlıkları gidermek büyük bir zekâ ürünü ve başarıdır. Onu halka aktarmak ise bir sanattır.

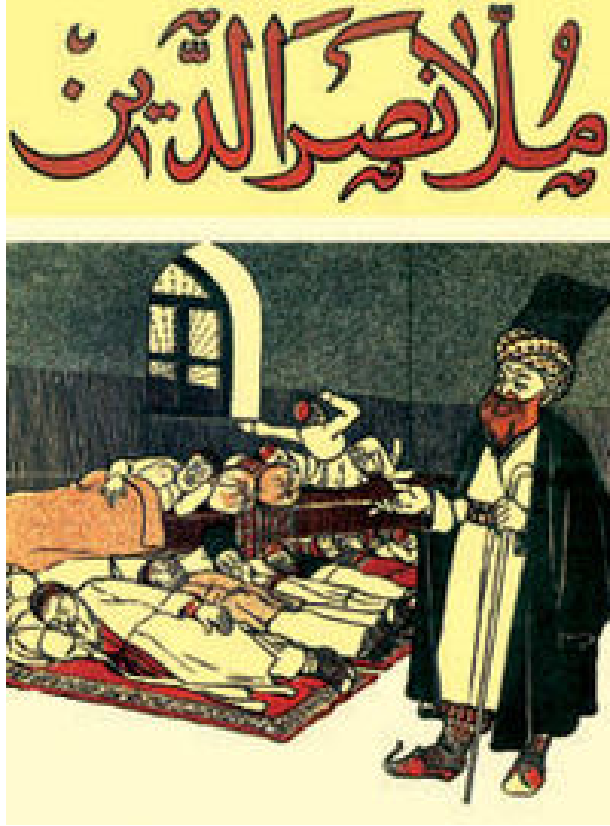
Mizahtan edebî ve içtimai mücadelede istifade olunması onun ciddi sosyal boyut kazanmasına neden olmuştur. Bu yüzden XIX-XX. yüzyıllar eğitimcileri okul, eğitim karşıtı olanları, gericiliği hiciv ve mizah türlü eserlerle eleştirmişlerdir. Azerbaycan hiciv ve mizah sanatının altın devri sayılan XIX. yüzyılda poeziyada G. B. Zakir, S. E. Şirvani, M. E. Sabir, nasırda ise Mirze Feteli Ahundov, Neriman Nerimanov, Celil Memmedquluzade, Ebdürrehimbey Haqverdiyev, Üzeyir bey Hacıbeyov, Yusif Vezir Çemenzeminli, Abdulla Şaiq, Süleyman Sani Ahundov, Sultan Mecid Qenizade, Tağı Şahbazi, Seyid Hüseyin, Qantemir ve başka yazarlar yetişmiştir (Eliyev 2008: 259).

Azerbaycan'da Sovyet rejimi kurulana kadar 15 yıllık (1905-1920) kısa bir zamanda Azerbaycan'da çok sayıda gazete ve dergiler yayınlanmıştır. Sayısı altmışı bulan bu yayınların içerisinde politik ve kültürel açıdan en önemlileri şunlardır: Hayat (1905-1906), İrşad (1905-1908), Tekâmül (1906-1907), Taze Hayat (1907-1908), Burhan-Terakki (1906-1911), İttifak (1908-1909), Mazhar/Mezher (1908-1917), Terakki (1908-1909), Hakikat (1909-1910), Nicat (1910-1912), Seda (1909-1911), Hilal (1910-1911), Asar-Hakikat (1911-1912), Yeni İrşad (1911-1912), Seda-yı Vatan (1911-1912), Basiret (1914-1920), Açık Söz (1915-1918), Yeni İkdâm (1915), Seda-yı Kafkaz (1915-1916), Son Haber (1915-1916), Doğru Söz (1916-1917), İttihad (1917-1920), Millet (Akmescit 1917, Bakû 1918-1920), Müsavat (1917), Azerbaycan (Gence 1918, Bakû 1918-1920), İstiklal (1918-1920), Davet-Koç (1906), Debistan (1906-1908), Molla Nesreddin (1906-1931), Himmet/Hümmed (1904-19059, Rehber (1906-1907), Behlul (1907), Füyuzat (1906-1907), Yeni Füyuzat (1910-1911), Güneş (1910-1911), Işık (1911-1912), Mekteb (1911-1920), Hak Yolu (1911-1912), Kel Niyet (1912-1913) [Yıldırım 2013: 149]. Bunların içerisinde en büyük sosyal hareketlilik ve devrim meydana getiren basın örneklerinden en önemlisi Molla Nesreddin mizah mecmuasıdır (Memmedzade 2004: 49). Bu dergide sosyal ve politik alandaki problemler mizah diliyle eleştirilmiştir.

Zengin çeşitliğe sahip olan Azerbaycan mizah yayıncılığı XX. yüzyılda geniş boyut kazanmıştı. Asrın ilk mizah dergisi “Molla Nasreddin” olup 07 Nisan 1906 yılında Tiflis'te yayımlanmaya başlamış ve 1918 yılına kadar burada devam etmiştir. Daha sonralar 1921. yılda Tebriz'de, 1922-1931 yıllarında ise Bakû'de yayınlanmıştır. 25 yıl zarfında 748 sayısı (340-ı Tiflis'te, 8-i Tebriz'de, 400 Bakû'de) ışık yüzü görmüştür. Derginin ilk sayısında “Sizi deyib gelmişem, ey benim müselman qardaşlarım²” diyerek halkın dertleriyle ilgilenir ve bundan kurtuluş yolunu arıyordu (Resim 1).

² Makalemizde orijinal korumak açısından bazı cümle ve kelimeleri Azerbaycan dilinde vermeyi uygun görüyoruz.

Resim: 1 Nisan 1906 1. Sayısından

Kaynak: [https://az.wikipedia.org/wiki/Molla_N%C9%99sr%C9%99ddin_\(jurnal\)](https://az.wikipedia.org/wiki/Molla_N%C9%99sr%C9%99ddin_(jurnal))

Azerbaycan mizah dergilerinin baş tacı olan Molla Nasretin Türkiye, İran ve Çarlık Rusyasında büyük bir ilgiyle okunmuş, hem devrinde hem de daha sonralar büyük yankılar uyandırarak edebî bir okul oluşturmuştur (Akpınar 1994: 14). Onun etkisi altında Azerbaycan’da Azerbaycan dilinde “Behlul” (1907), “Zenbur” (1909-1910), “Mirat” (1910), “An” (1910-1911), Molla Nesreddin” dergisinin etkisi altında Azerbaycan’da “Behlul” (1907), “Zenbur” (1909-1910), “Mirat” (1910), “An” (1910-1911), “Kelniyet” (1912-1913), “Lek-lek” (1914), “Tuti” (1914-1917), “Mezeli” (1914-1915), “Babayi-Emir” (1915-1916), Tartan-partan (1918), “Şeypur” (1918-1919), “Zenbur” (1919), “Meşel” (1919-1920), Rus dilinde ise “Cigit” (1907-1918), “Vay-vay” (1908), “Bakinskoe gore” (1908-1909), “Biç” (1909-1915), “Adskaya poçta” (1909-1910), “Bakinskie strelı” (1910), “Baraban” (1912-1913) adlı mizah dergileri yayımlanırdı (URL-2, 2011). XX. yüzyıl Azerbaycan mizah dergi geleneğinin en başarılı dergisi “Kirpi”dir. Dergi 1952 yılında yayın hayatına başlamıştır. “Kirpi” (1952-1991) dergisi Azerbaycan’da Sovyet Rejimi süresince en uzun ömürlü dergi idi. Her hafta yayımlanıyordu. Azerbaycan dilinde yayınlanan bu dergide politik, sosyal ve ziraat konularında binlerce karikatür yayımlanmıştır. Ayrıca mizah resimleri okuyucuları daha çok ilgilendirmekteydi. Bu dergi “Molla Nasreddin” geleneklerine her zaman bağlı kalmıştır. Uzun süre bu derginin baş

editörü Azerbaycan'ın ünlü mizah ustası Seyfettin Dağlı olmuştur. XX. yüzyılı Azerbaycan mizah dergiciliğinin altın devri olarak nitelendirebiliriz.

Seyfettin Dağlı'nın Hayatı

Seyfettin Dağlı, XX. yüzyılda Azerbaycan edebiyatını etkileyen ve yönlendiren yazarlar arasında yer almaktadır. O, Azerbaycan toplumunun çağdaş uygarlığını yakalayarak gelişeceğini savunan öncülerdendir.

Azerbaycan edebiyatı ve basının gelişmesinde yüksek hizmetleri olan ünlü yazar, gazeteci, dramaturg, tercüman, mizah nüvel, hikâye ve komediler yazarı olarak tanınmaktadır. O sosyal hayatta insanların takdirini kazanmış bir sanatkar olup her zaman gerçekliği savunmuş ve bu gerçeklik onun eserlerine meşala gibi ışık saçmıştır. Çalışkanlığı ile çevresinin dikkatini çeken onu tanıyanlar, kağıtların onun tarlası, kalem de onun xışı ve kotanı olduğunu yazmaktadır. Bu yüzden onun “ektiği her tohum çimlenirdi (Halilzade 2011: 15).

Seyfettin Dağlı, 1921 de Hızı kasabasında doğdu. Çalışma hayatına “Komünist” gazetesinde başladı. Gazetede yazar, bölüm başkanı ve sorumlu sekreter görevlerinde bulundu. İkinci Dünya Savaşı'nda askeri hizmete çağrıldı ve 1941-1956 yıllarında askerlik görevini yaptı. Askeri gazete olan “Ordu” da edebi işçi, “Diviziya”³ gazetesinde ise editörlük yaptı. 1956-1959. yıllarda Devlet Radyo Komitesi'nde, daha sonra “Bakı” televizyon stüdyosunda genel müdürlük ve başkan yardımcılığını yaptı. 1980. yılın Mayıs ayından vefatına kadar “Yazıcı” yayın evinde editör olarak çalıştı. Yazar, aynı zamanda güzel bir aile reisiydi. Hanımı Gülaire Hanım Cabbarlı hatıralarında yazırdı ki, “men onun karakterinde, davranışlarında hiçbir noksan görmürdüm. Yoldaşım⁴ olduğuna göre demirem, uşaqlarımın⁵ atası⁶ olduğuna göre demirem, Seyfeddin iyi adam idi. İyiyeye iyi deyerler. Seyfeddin hemişe⁷ çalışırdı ki, halka yakın olsun” (URL-3, 2012). Sanatçının kızı Qemer babası ile ilgili hatıralarında şunları bildirmektedir: “Ne qeder yaxşı⁸ sözlər, yaxşı hisslər varsa, atama aid edirem. Atam çox dürüst, çox zehmetkeş⁹, namuslu, öz halkını isteyen bir insan idi. Kömək¹⁰ lazımdırsa, tanımadığı adama bele¹¹ kömək edirdi. Fikirleşirəm, bir dene menfi hususiyetini tapa bilmirem¹². Zehmi vardı, amma çox zarafatçı¹³ idi” (URL-3, 2012).

İstidatlı yazar, bu güzel insan ve ölmez sanatkar Seyfəddin Eliğa oğlu Abbasov-Dağlı 1983. yıl Ocak ayının 18'de Bakü'de gözlerini yumarak ebediyete kavuştu. Her yıl Ocak ayının 18'i Seyfəddin Dağlı'nın Anma Günü olarak kaydolunmaktadır (URL-4, 2016).

Seyfettin Dağlı'nın Edebî Kişiliği

Seyfettin Dağlı edebî yaratıcılığa şiirle başlamıştır. Şiirlerine ünlü besteci Cihangir Cihangirov tarafından şarkı bestesi yapılırsa da bu yönden ün kazanmamıştır. O, Azerbaycan

³ Tümen

⁴ Yoldaşım- kocam

⁵ Uşaqlarımın- çocuklarımın

⁶ Atası- Babası

⁷ Hemişe-Her zaman

⁸ Yaxşı-iyi

⁹ Zehmetkeş-Çalışkan

¹⁰ Kömək-Yardım

¹¹ Bele-bile

¹² Tapa bilmirem- bulamıyorum.

¹³ Zarafatçı-Şakacı

edebiyatında mizah ustası, hicivli fıkra yazarı ve gazeteci gibi tanınmıştır. Ülkenin tiyatrolarında onun komedilerinin oynanması da yazarın bu alanda başarılı olduğunu göstermektedir.

Ana Dili yazar için Vatan Dilidir. Vatan Dili ise Azerbaycan Dilidir. Yazar ana dilini en tehlikeli zamanlarda bile savunmuştur. Bunu kendisinin yayınlanan ilk kitabı olan “Meşel”de daha iyi görmekteyiz.

Ana Dili kadar yazarı rahatsız eden konulardan biri de Güney Azerbaycan’ı idi. “Kecil gapısı” romanında Güney Azerbaycan hayatını anlatmaktadır.

Azərbaycan’ın ünlü yazarı Cafer Cabbarlı’nın hayat ve edebi kişiliğini içeren “Bahar Oğlu” romanı Seyfettin Dağlı’ya büyük ün kazandırmıştır (URL-4, 2016).

Seyfettin Dağlı’nın edebî kişiliğini maddeler hâlinde özetlememiz gerekirse;

1. Seyfettin Dağlı, mizah türü eserlerinde coşkunluğunu okuyucu veya seyircisi ile birleştiren bir sanatkârdır.

2. Seyfettin Dağlı çok çalışkan yazarlardan olup bir çok türde yapıtlar bırakmış ve asıl başarısını ve sanat gücünü mizah türündeki eserlerinde göstermiştir.

3. Gazete ve dergilerde, özellikle editörlüğünü yaptığı “Kirpi” mizah dergisinde yazdığı eserlerinde dikkat çekici bir üslup ve halkın anlayabileceği basit bir dil kullanmıştır.

4. Mizah türü eserlerinde yaşadığı dönemin şehir hayatını anlatmış ve bu hayattaki noksanlıkları mizah yoluyla eleştirerek dünyaya bakış açısını ifade etmiştir.

5. XX. yüzyılın en popüler yazarlarından olan sanatçı gerçek hayatın noksanlıklarını korkmadan, çekinmeden eserlerinde ifade etmeye çalışmış, eserlerinde anlam ve yapı dengesini ustalıklı kurarak başarı elde etmiştir.

6. Onun yapıtlarındaki asıl amaç vukubulan olayların gerçek yüzünü aydınlatmak, okuyucuyu uyandırmak ve ona fayda sağlamaktır.

7. Olayların mizah yönlerini başarılı şekilde anlatan yazar, devrinde zor bilinen işleri basit cümlelerle anlatmıştır.

8. Seyfettin Dağlı dili; Azerbaycan halk konuşma diline dayanır. Bunun için yazarın eserleri geniş kitlelerce sevilmiştir.

Yazarın Eserleri

Seyfettin Dağlı’nın “Meşel” kitabından sonra birbirinin ardınca “Sadiqler”, “İpek gül”, “Bahar oğlu”, “Yay qayğıları”, “Neğmeli çanta”, “Şakerliler”, “Aldada bilmezsen”, “Menziliniz mübarek” kitapları yayınlanmıştır. “Meşel yanır” ve “Şirin duz” kitabları ise yazarın ölümünden sonra yayınlanmıştır

Sanatçı mizah hikâyelerinde uçkağaçlılara, hilekârlara, rüşvetçilere gülerek onları ıslah etmeye çalışırdı. Hatta onların durumuna “Rüşvetdar” hikâyesinde olduğu gibi acıyor ve rüşvet vermeye alışmış birisinin aile durumunun çok kötü olduğuna, yaşantılarına ağlıyordu.

Sanatçının “Adı senin, dadı benim”, “Aydınlığa doğru”, “Menziliniz mübarek”, “Teze gelin”, “Kölgeler pıçıldaşır” və başka dramları Azerbaycan’ın değişik tiyatrolarında sahneye koyulmuştu. Ünlü Azerbaycan tiyatro ustalarından olan Nesibe Zeynalova, Siyavuş Aslan ve Ofelya Aslan’ın katılımıyla “Adı senin, dadı benim” komedisinin televizyon filmi de çekilmiştir. Ayrıca bu komedi Azerbaycan Devlet Medeniyet

Üniversitesi Rejisör Sanat Fakültesi Müzik Tiyatro Rejisörlüğü Bölümü'nün IV sınıf öğrencisi Abbaslı Afaq'ın (sınıf hocası Fikret Sultanov) diploma tezi olarak da sahneleştirilmiştir (URL-5, 2015).

Seyfettin Dağlı aynı zamanda tercüman olarak da tanınmıştır. Yabancı ülke yazarlarının eserlerini Azerbaycan diline çevirirdi. Onun da eserleri yabancı dillere çevrilirdi.

Sovyet rejiminin baskılarının olduğu bir zamanda rejimin doğurduğu noksanlıklara gülmek ve bunu dile getirmek, rejimin insanları zor durumda bıraktığını tasvir etmek sanatçılara büyük cesaret gerektiyordu. İşte o, cesaretli, sözü tam yerinde söyleyen bir sanatçıydı. Yazar düşüncelerini 1958-1976 yıllarında editörlüğünü yaptığı "Kirpi" mizah dergisinde daha çok ustalıkla ifade edirdi. Onun eserlerine "kederli gülüş" ve "feci kahkahalar" hâkimdi.

Azerbaycan sovyet edebiyatındaki hizmetlerine ve doğumunun 60. yıldönümüne göre "Yazıcı" basım evinin editörü, yazar Seyfeddin Dağlı (Seyfeddin Eliağa oğlu Abbasov) 21 Ağustos 1981 yılında Azerbaycan SSR Yüksek Şûra Prezidyum Heyetinin Fahri Fermanıyla ödüllendirilmiştir (URL-6, 1981). Fakat ona asıl ödülü halk vermişti. XX. yüzyıl ortalarında yayınlanan "Meşel" in alevi öyle güçlü oldu ki, onun kıvılcımları kendisini seven insanların kalbine nur olarak aktı ve bu nur onu hiçbir zaman untturmadı. Onun vatana, toprağa ve millete bağlı kalbi sevdiği insanlara büyük bir armağan oldu (Halilzade 2011: 15).

"Adı Senin, Tadı Benim" Komedisinin Özeti ve Tahlili

Komedinin ismi olan "*Adı Senin, Tadı Benim*" eserin ana fikrinin oluşturulmasında benimsenen yöntemin anahtarıdır. Komediye kısaca şöyle özetleyebiliriz:

"*Adı Senin, Tadı Benim*" komedisinde mal, kazanç toplamak hırsı hem de bunları başkasının adına kayıt yaptırılması Sovyet rejiminin insanlara verdiği olumsuzlukların bir hastalık olduğu ele alınmış ve komik yolla bunlar eleştirilmiştir. Komedi bir toplumsal eleştiri niteliğindedir. Üç perde ve sekiz tablodan oluşan bu komedi Qelyanalı, Qemze ve Hemze arasındaki komik olaydan bahsedilir. Qelyanalı Qemze ile onun mâlına, bağına göre evlenmek istiyor. Fakat o evli ve nikâhlıdır. Ayrıca çocukları da vardır. Evli bir erkeğe kanunen ikinci kez resmi nikâh kıyılmadığı için nikâhı dayısının torunu Hemze Mirzeyev'e kıydırmak istiyor. Hemze ihtiyar ve emekli birisi. Ayrıca Qemze'nin eski sevgilisidir. Sonuçta sahte nikâh içeren bu oyun Hemze ile Qemze'nin gerçek evliliği ile bitiyor. Qelyanalı'nın yaptığı kurnazlıklar gerçekleşmiyor. Başkalarının adına kayıtlı olan evi, arabası ve diğer malları devlet adına bağış olarak verilir. Bu defa Adı da, Tadı da Hemze'nin oluyor.

Yazar roman ve hikâyelerinde olduğu gibi komedilerinde de toplumun yaralarına dokunması gerektiğini her zaman düşünmüştür. Komedilerindeki mizah, her hangi bir sorunun ortaya çıkarılmasında etkili bir anlatım yöntemi olarak görülmektedir. O gerek konuyu, gerekse de eserdeki karakterleri mizah süzgecinden geçirerek değerlendirmektedir. Yazar bizzat mizah yoluyla ulaşmak istediği sonucu ifade etmektedir.

Seyfettin Dağlı'nın, *Adı Senin, Dadı Menim*, Azerbaycan mizah hayatında ilk tiyatro ürünü değildir. Fakat yaşadığı devrin noksanlıklarının açıklanması açısından önem taşımaktadır. Bu eser sade ve tabii bir konuşma diliyle yazılmış, sahne için çok uygun hoş bir komedi olarak yazarına ün kazandırmıştır.

Eserdeki kişiler çok canlı ve hayattan alınmıştır. Her kişinin mevcut ortama göre konuşma dili vardır. Burada herhangi bir yabancı ve kimsenin anlayamayacağı söz yoktur.

Hatta oyuncuların ağzından çıkan telaffüzü yanlış sözler aynen sahnelendirilmiş ve seyirci tarafından bilinen kelimelerdir. Eserin özelliklerinden biri de kişi adlarının kendi kimliklerine uygun verilmesidir. Örnek: Yumuşaqov gibi.

Seyfettin Dağlı bu komedi ile, Azerbaycan'da Sovyet devrinde vukubulan usulsüzlük, haksızlık gibi toplama aykırı noksanlıkları eleştirmiş ve bu yanlışlıkların düzeltilmesine çaba göstermiştir.

Seyfettin Dağlı, diğer eserlerinde olduğu gibi *Adı Senin, Tadı Benim* komedisinde de az sözle büyük manalar içeren kelimeler kullanmaktadır. Mevcut kullanılan deyimlere daha geniş anlamlar vermek onun başarılarından biridir. Devrinde ekonominin önemli dallarından biri olan pamuk “ak altın” olarak bilinmekteydi. Seyfeddin Dağlı ise bu değimi “pamuk altından değerlidir” şeklinde ifade etmiştir, O, Quzubala'nın diliyle “Şu an pamuk altından değerlidir” (Dağlı, 2007: 351) demekle bu bitkinin önemine dikkatimizi çekmektedir. Zira pamuk bitkisi, yaygın ve kullanım alanları bakımından büyük ekonomi öneme sahiptir (Gençer ve diğerleri, 1-20). O hem lif bitkisi hem de yağ bitkisidir. Lif bitkisi olan pamuk, dokumacılıkta, kilim, lamba ve mum fitili, halı ipliği yapımında, Tıbbi pamuk yapımında, şilte ve otomobil lastiklerinin doldurulmasında, fotoğraf ve röntgen filmlerinde, plastiklerde, barut yapımında, bir yağ bitkisi olarak tohumundan elde edilen yağ, yemeklerde kullanılmaktadır (URL-7, 2015). Bu yüzden “ak altın” olarak bilinen bu ürünün üretilmesine önem verilmekteydi. Azerbaycan'da 2013 yılında üretimi 28 000 mt olan bu ürünün üretimi 1978 yılında bir milyona ulaşmıştı (URL-8, 2015). İşte bu yüzden yazar pamuk için “altından değerli” kelimelerini kullanmıştır.

Seyfettin Dağlı komedide içkinin “her kötülüklerin aynası olduğunu” dile getirmek için Qelyanalı karakterinde eleştirmiştir. Şarapla bazı konuların çözülmesi tarihi M.Ö. 1. yüzyıla Hunlar devrine dayanmaktadır. Zira M.Ö. 1. yüzyılda Çin elçileri ile Hun hakanının aralarındaki dostluk ve kardeşliğin teyidi için hakanın değerli kılıcını şaraba batırarak ve o şaraptan içerek “Her iki tarafın dost ve kardeş oldukları, birbirlerini aldatmayacakları, taraflardan birine yapılan saldırıda diğerinin yardım edeceği, andı bozanın tanrı cezasına çarptılacağı” konusunda sözleştikleri bilinmektedir (Kösetürk, 1991: 169). Fakat İslamiyet sonrası şarap içmenin haram olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kur'an-ı Kerim'in Nahl suresinin 67. ayetinde meyvelerden sarhoşluk eden içki yerine güzel rızıklar elde edilmesi şöyle bildirilmektedir: “Hurma ve üzümün meyvelerinden, hem sarhoşluk veren bir içki, hem de güzel, hoş bir rızık edirsiniz. Şüphesiz bunda akıllı olan bir topluluk için elbette bir ders ve ibret vardır” (Nahl Sûresi, 67). Seyfettin Dağlı da 7000 yıllık tasrihi olan ve kalbe, vücuda canlılık veren Azerbaycan üzümünden şarap değil, lezzetli ve moral kaynağı olan çiçek kokulu şerbetler hazırlanıp sofraları süslemesini daha doğru bulmaktaydı (URL-9, 2015). Zira, içki Kur'an-Kerim'in şu ayetinde haram kılınmıştır: “**Şeytan, içkide ve kumarda aranızda düşmanlık ve kin düşürmek, sizi ALLAH'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymak ister. Artık siz hepiniz vazgeçtiniz değil mi?**” (Maide Sûresi, 91).

En eski zamanlardan günümüze kadar varlığını sürdüren ve toplumsal bir dert haline gelen rüşvet, komedinin ana problemlerinden olup sözlüklerde herhangi bir işin kanunsuz olarak kolaylık ve hızlılık sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998: 1872). Edebiyatta rüşvet konusuna orta çağlarda rastlamaktayız. Bunun en güzel örneğini Fuzulî'nin Şikâyet-nâme'sinde görmekteyiz. Onun “*Selam verdim rüşvet değildir diye almadılar*” sözü bu bakımdan büyük önem taşımaktadır. Şair, eserinde devrindeki yolsuzlukları, ahlaka, İslâm dinine aykırı davranışları sergilemektedir. Ayrıca Türkçe Divan'ında “zalimin zulm ile akçe toplayıp

yardım edermiş gibi başkalarına dağıttığını, oysa cennete rüşvetle girilemeyeceği” anlamındaki fikirleri savunmaktadır (URL-10, 2015). Devir öyle bir devirdi ki;

Vermezdi kimse kimseye nan minnet olmasa

Bir maslahat görölmez idi rüşvet olmasa (URL-11, 2015).

Azerbaycan edebiyatında Seyyid Azim Şirvânî’den önce Kasımbey Zakir ve Mirza Feteli Ahundov gibi şâirler satirik şiirin temellerini atmışlardır (Seyyid Azim Şirvânî, 2005: 17). İlk toplumlarda olduğu gibi Sovyet Döneminde de rüşvet suçu görülmektedir. Azerbaycan’daki bu durumu yazar, Qelyanalı karakteri ile dile getirerek rüşvetin bir hastalık gibi sosyal hayatın derinliklerine girdiğini ve neticede sosyalizm döneminde ülkenin her yerinde olduğu gibi Azerbaycan’da da toplumsal düzenin bozulduğuna işaret etmiştir. Yazar eserde rüşvet konusunu çeşitli şekillerde dile getirmektedir. Qenimetzade günde iki litre süt karşılığında Qelyanalı’nın ineğini adına kaydını yaptırarak bundan elde edeceği kârın hesabını yapmaktadır.

Görevi kötüye kullanmak komedide dikkat çeken konulardandır. Qenimetzade görevini kötüye kullanarak devlet malına ihanet etmektedir. Çalıştığı istasyona gelen bir katar gübreden bir vagonunu tahliye edip saklamalarını tabiliğindeki kişilere telefonla söylüyor. Ve bunu da bir kâr olarak dile getirmektedir (Dağlı, 2007: 344).

Seyfettin Dağlı’nın amacı hayatta sürdürmekte olan noksanlıkları, olumsuzlukları bir ayna gibi açıklığa kavuşturmak idi. Onun tek bir isteği bu olumsuzlukların giderilmesi idi. Fakat gerçekleri anlattıkları için eleştiri hedefi de olmuştu. Zira bazı eleştiri yapanlar aynaya baktıkta yüzündeki lekeyi silmektense aynayı kırmağı tercih edenler idi. Yazarın büyük oğlu Behlul Seyfeddin oğlundan sözlü konuşma sırasında şu bilgileri edindik:

“Adı senin, dadı benim” komedisi ilk defa 1980 yılında Azerbaycan’ın Gence kentinde sahneleştirildi. Ailelikle biz de davet olunmuştuk. Babamla ben de gittim. Oyun halk tarafından büyük coşkuyla karşılandı. Fakat bazı çevreler tarafından keskin şekilde eleştiri yağmuruna tutuldu. Babam bu eleştirilere tepki vermez ve kimseye kin beslemezdi. Zira yazdıklarında haklı olduğunu ve gelecekte ona hakk vereceklerini bizlere anlatırdı. Bu eleştiriler aslında onun yararına oldu. Rus bilim adamı İgor Peçenyev bu komediyi “İmyatvoe, blago-moe” adı altında Rus diline tercüme ederek iki perdelik komedi halinde Moskova televizyonunda yayınlandı. Sovyetler Birliği Kültür Bakanlığı bu komedinin diğer dillere de tercüme olunup hem yayınlanmasına hem de sahneleştirilmesine müsaide etti. Bu olaydan sonra komedi Azerbaycan’da da hakk ettiği değeri kazandı. Komedi hakkında “Amerika’nın Sesi” radyasında da olumlu bildirimler verilmişti” (Kişisel Görüşme, Behlul Seyfeddin oğlu, 28 Ocak 2016).

“Adı Senin, Tadı Benim” Eserinin Türü

1963 yılında yazılan “Adı Senin, Tadı Benim” eseri bir tiyatro ürünüdür. Komedide insanları hem güldürmek, hem de düşündürmek esastır. Bu tür Azerbaycan edebiyatında daha önceler de vardı. Yazar, bu komedide zekâsını kullanarak güçlü bir mizah üretmiştir.

Komedideki olay Azerbaycan şehirlerinin birinde vukubulmaktadır. Bu eserde şehirdeki sorunlar ele alınmıştır. Komedide yazar perde ve tablo terimlerini kullanmıştır. Komedi üç perde ve beş tablodan oluşmaktadır. En uzun üçüncü perdedir. Zira bu perde üç tablodan teşkil olunmuştur. Perdelerin tablolarına göre bölünüşü şöyledir.

- I. Perde: Bir tablo;
- II. Perde: Bir tablo;
- III. Perde: Üç tablo.

Komedinin İdeası (Ana Fikir)

Komedinin adı olan *Adı Senin, Tadı Benim* bir slogandır. Eserden çıkarılabilecek ana fikir şu ki; sosyal hayattaki noksanlıklar toplumu yıkar. Adaletli bir dünyada yaşamak için hata ve noksanlıkların giderilmesi ve tekrarlanmaması gerekmektedir. İyi insanların yetişmemesi durumunda toplumda kötü sonuçların ortaya çıkması şüphesizdir. Nihayet sosyal hayatta her ne kadar usulsüzlük yapılırsa da sonradan bunu yapanlar ifşa olunur ve adalet yerini bulur.

***Adı Senin, Tadı Benim* Komedisinin Olay Örgüsü**

Komedide olaylar, 77 No'lu kafeteriyada kontrol memurunun kafe kapısı üzerinde büyük harflerle yazılmış yazıyı okumasıyla şöyle başlar: Qelyanalıhane... yoksa qelyanalıhane?! O daha sonra kapıyı açarak içeri giriyor ve büfe önünde sessizce sırasını bekler. Büfe satıcısı Totuh müşterilere yemek ve içki satıyor. Totuh'un müşterilerden Quzubala'ya kibar davranmaması deneticinin dikkatini çekiyor. Sıra deneticieye geldikte Totuh'a kafe müdürünü görmek istediğini bildirir. Totuh şaşkın halde yan odaya geçib kafe "sorumlusu" Qelyanalı'ya müfettiş geldiğini söylüyor. Qelyanalı hemen büfeye gelip denetici ile selamlaşır. Aslında müdür Qelyanalı'nın hanımı Sebire Qulamova'dır. Denetici de onu görmek istiyor. Qelyanalı kafedeki müşterileri dışarı çıkarıp denetici ile baş başa konuşmaya başlıyor. Ona yemek ve içki ikram ediyor. Denetici içki içmekten imtina ediyor ve onun da işte olduğunu hatırlatarak içmemesini öneriyor. Qelyanalı konuşmasında hanımının hasta olduğunu ve bu yüzden onun işlerini yaptığını söylüyor. Denetici, evin bahçesindeki sığır ve koyunlara kimin baktığını sordukta Qelyanalı; "o hayvanların amcamın damadı Qenimetzade'nindir" ve onun zamanı olmadığından biz bakıyoruz" diyor.

Qenimetzade telefonda demiryol istasyonuna gelecek olan gübreden bir vagonun gizlice başka yere boşaltıp saklamalarını söylüyor. Bu zaman hanımı evden telefonla arayıp Qelyanalı'nın ineğinin fiçidan şarap içip sarhoş olduğunu sağa sola saldırdığını söylüyor. Hanımı neyimize gerek bu sığırın kahrını çekiyoruz. Qenimetzade ise karşılığında günde iki litre süt bedava eve geldini söylüyor ve bunun hesabını şöyle yapıyor: Günde iki litre, ayda ortalama altmış bir, yılda yediyüz otuz iki, on yılda yedibin beşyüz, yüz yılda ise yetmiş beş bin litre bedava süt olduğunu vurgular (Dağlı, 2007: 345).

Denetici Qelyanalı'ya, ya özel araba kimindir diye sorar. Qelyanalı "Volga" markalı arabanın teyzesinin oğlu Yumşagov'un olduğunu söylüyor. Bu arada Yumşagov yazıhaneye giriyor ve masa arkasında oturup çalışan Hatun'la selamlaşıyor. İşe geç kalan Yumşagov arabasının onun üzerine kayıt olmasından şikâyetçidir. Çünkü sürekli Qelyanalı arabasının kullanmasından gelen cezaları ödüyor. Hatta en son ceza memuru Quzubala, ona 57-95 plakalı aracın sahibi olarak makbuz karşılığında ona beş manat ceza kesiyor. Cebinde üç manattan fazla parası olmayan Yumşagov iki manatı da Quzubala'dan borç alıp cezayı ödüyor.

Denetici, şehrin bağlar mahallesindeki inşaatı devam eden iki katlı ev hakkında sorar. Qelyanalı evin de onun olmadığını ve dayısı torunu emekli Hemze Mirzeyev'in olduğunu söyler. Denetici yediği yemeyin hesabını ödeyip çıkar.

İkinci perdede olaylar Qelyanalı'nın Bağlar Mahallesindeki inşaat halindeki evin önünde yüzü temiz tıraş olunmuş, bıyıklı hemze'nin evin duvarını örmesiyle başlar. Hemze kendi kendine konuşarak diyor ki, ben emekli olacak durumda değilim. Hala çalışacak gücüm var. Bunu da hekimlere bu evi inşa edip bitirdikten sonra bununla hekimlere ispat edeceğem. Bu sırada Quzubala gelip onunla selamlaşır ve onu öğrencilerinden Tofik'in düğününe davet ediyor. Quzubala gittikten sonra Qelyanalı geliyor ve aralarındaki konuşma

sonucunda Hemze öğreniyor ki, inşa ettiği ev Qelyanalı'nın evleneceği yeni hanımı içinmiş. Qelayanalı'nın ilk hanımından nikahı olduğundan ikinci hanımı Hemze'nin adına kıydırmak istiyormuş. İlk önce Hemze buna kızsız da, daha sonra kadının Qemze olduğunu duyduktan sonra teklifi kabul ediyor. Zira Qemze Hemze'nin eski sevgilisiydi.

Qemze berber olarak çalışmaktadır. Qelyanalı onun yanına gelip saçlarını kestiriyor ve bu arada ona nikâhı başkasının adına kıydıracağını söylüyor.

Hemze, nikâhın benimle kıydıracağını Qemze biliyor mu diye sorar. Qelyanalı ise senin ismini şimdilik ona söylemedim. Ayrıca Qemze'nin ilk hanımını boşamasını isteyip istememesini sorar. Qelyanalı da tüm gelirim birinci hanımım olan Sebire'nin adıyla kazandığımdan o buna itiraz etmiyor.

Sebire evde beşik başında çocuğa ninni söylüyor. Eve sarhoş halde gelip şarkı söyleyerek içeri girer. Sebire çocukların uyanmasından ve konşuları rahatsız olmasından endişe ederek onun susmasını ister. Qelyanalı ise çocuklarına kültür hizmetini yaparak konser verdiğini ona söyler. Bu arada Sebire'ye “bacılık”, yani yeni hanım alacağını söyler. Sebire ise beni boşamadan yeni hanım almasını diye ona karşılık verir.

Hemze Qelyanalı'nın yeni hanım getireceğine Sebire izin vermeyeceğini söyler. Ama Qelyanalı Hemze'yi ikna etmeyi başarıyor.

Üçüncü perde üç tablodan oluşmaktadır. Üçüncü tablo olarak bilinen ilk tabloda ikinci perdenin ikinci tablosunun aynı dekoruyla karşılaşmaktayız. Artık iki katlı bina inşaatı tamamlanmıştır. Akşam olmaktadır. Qelyanalı elinde bavulıyla Qemze de onun önünde bina bahçesine giriyorlar. Qemze'ye “Hoş Geldin, evinize” deyip içeri girmek isterken Hemze evin ikinci katından Qelyanalı'ya “Gelinimi getirdin mi, halam torunu” sorarak onlara mübarek olsun diyor. Qemze üst kat balkonunda duran Hemze'yi eski sevgilisini gördükte şaşkına döner ve yavaşça Qelyanalı'ya nikahımı bu adamla mı kıydırmışsın? Qelyanalı “evet” diyor ve nasıl beğendin mi? Qemze, “bana fark etmez; fakat korkarım senin için iyi olmaya. Zira bunun o dünyaya geziye gidecek bir halı yok” (Dağlı, 2007: 364).

Hemze, Qelyanalı'ya gelini odasına götür ve sen de git çalgıcıları çağır. Düğün müziksiz olmaz. İnsanları inandırmak için müzik şart-diyor. İlk önce Qelyanalı istemese de daha sonra “Eşyayı delil, özü de zurna-balabanla!” deyerek çalgıcıları çağırmaya gider (Dağlı, 2007: 364). Qelyanalı gitikten sonra Hemze ile Qemze eski günleri de hatırlatıcı konuşmalar olur. Qelyanalı çalgıcılarla döner. Evin bahçesinde zurna-gaval sesi gelir. Yavaş yavaş misafirler gelir. İlk gelen Quzubala olur ve Hemze ve Qemze'yi düğünleri münasibetiyle tebrik edip çalgıcılar eşliğinde şarkı söyleyerek oynar. Misafirler hep bir ağızdan tebrik eder. Düğüne davet olunlar arasında Qelyanalı'nın hanımı Sebire de var. Qelyanalı onu gördükte şaşırır. Ona “senin ne işin var” diye sorar. O da dayım torununun düğüne geldim. Kendisi çağırıyor diye cevap verir.

Qelyanalı bahçede kurulmuş yemek masası arkasında kadehini kaldırarak onlara “hoş geldiniz” der. Her kes onlara mutluluk diler ve düğün bittikten sonra giderler. Sebire Qelyanalı'yı eve götürmek isterken Qelyanalı “ben sağdıcım” gelemem ve onları yalnız bırakmam diyor.

Misafirler gittikten sonra bahçede Hemze, Qemze ve Qelyanalı kalır. Qelyanalı, Hemze'ye “iyi geceler” deyip Qemze'le ayrı odaya gitmek isterken Hemze ona engel olur. Hemze, Qelyanalı'ya Qemze'nin yeri benim yanımdır. Zira onun nikahlı kocası benim diyor. Fakat o Qemze'ye git kendi odana kapıyı de içeriden bağla. Seni kimse rahatsız edemez diyor.

Horos sesi duyulur. Sabah olmak üzere. Hemze ve Qelyanalı evin önünde olaylar yüzünden tartışmaktadırlar. Bu arada dışarıdan sesler gelir ve onlara tartışmalarına son vermelerini söylüyorlar. Hemze kalp krizi geçirmektedir. Bu zaman Quzubala bahçeye girer. O, Hemze'yi silkeleyerek kalp krizini önlüyor.

Üçüncü ikinci ve komedinin perdenin dördüncü tablosunda olaylar anı birinci tabloda olan mekana taşınıyor. 77 no'lu kafe dekoru. Totuh yine büfede yemek ve içki satıyor. O yine ilk tabloda olduğu gibi müşterilere sert davranıyor. Bu arada kafenin resmi müdürü Qelyanalı'nın hanımı Sebire gelir ve Totuh'a artık kendim çalışacağım. Qelyanalı Totuh'un çağrısı üzerine uyuklu halde içerideki odadan büfeye gelir. Hanımını gördükte şaşırır ve neden geldiğini sorar. Sebire de kafeyi kendim çalıştıracam diyor. Qelyanalı onu ikna etmek istesde de mümkün olmur.

İçeriye denetici girer. Sebire ona kafenin kanunen müdürü benim diyor. Ve Qelyanalı'yı buradan çıkarmasını istiyor. Denetici de doğru diyorsun. 77 no'lu kafenin resmi müdürü sensin diyor. Qelyanalı'ya senin elinde burada çalışacağıma ait her hangi bir belge var mıdır diye sorar. O da olmadığına göre her kes ait olduğu yerde çalışmalıdır diyor.

Sebire; Qelyanalı'nın yaptığı Hemze ve Qemze sahte evlilik oyununu ve kafenin, arabanın, sığırın başkasının adına kayıt yaptırdığını ve bundan onun yaralandığını birer birer anlatır. Yalnız ben ve çocukların senin adına kayıtlıyız. İmkânın olsa onları da başkasının adına yazdırırdın diyor. Artık boşanacağım ve hatta mahkemeye dilekçe de sundum diyor. Qelyanalı: Ya çocuklar kimin soyadını taşıyacak? Sefire de: Tabii ki, benim. Qelyanalı, ne yaparsanız yapın. Sanki ben sizi çok istiyorum. Neyime gerek ki, adıma "eşyayı delil olsun, o da canlı adamlardan " (Dağlı, 2007: 378). Bu arada mahkmeden telefonla arayıp Qenimetzade'yi yolsuzluk yüzünde 3 yıl hapse mahkûm edipler. Onun adına kayıtlı ineği de devlet veribler.

77 No'lu kafede denetici, Qelyanalı, Sebire ve Totuh. Denetici başkasının ineyi çatısı altından çıkması münasibetiyle Qelyanalı'yı tebrik eder. Bu durum da Totuh da Qelyanalı'ya sert cevap verir ve Sebire'ye yumuşak davranır. Sebire seni de buradan kovacağım diyor.

Yumuşaqov, Xatun ve Quzubala kafeye girmek için icaze isterler. Totuh; kapalıdır diyerek onları içeri bırakmak istemiyor. Onlar kafeye yemek içmek için değil müdürle görüşmek istiyorlar. Qelyanalı'nın isteği üzerine onları içeri alırlar. Yumuşaqov adına kayıtlı Qelyanalı'nın arabasını devlete bağış yaptığını söyler. Qelyanalı buna kızsza da mecburen arabanın anahtarını deneticiye verir.

Üçünü perdenin ve komedinin son tablosunda yine üçüncü tablodaki dekorla karşılaşırız. Olay iki katlı evin bahçesine aktarılır. Hemze yine hekimlerin onu hastalığından dolayı emekliye ayırmasında şikayetçi. İnşa ettiği evi göstererek hasta birisi de böyle bir ev inşa edebilir mi diye kendi kendine konuşur. Qemze, Hemze'nin çıldırdığını zanneder. Ne oldu, Hemze" kardeş diye sorar. Hemze de karı kocanın birbirilerine "bacı-kardeş" demeyini de ilk defa gördüm der. Ve Qemze'ye sen de bavulunu toparla gazeteye boşanma ilanını verelim. Qemze iki günlük evlilik olur mu? Bize ne derler? Bu olaydan sonra hangi erkek beni alır? Der. Hemze de ilanı benim adımdan veririz. Bırak beni kadınlar beğenmesin. Zira artık evlenmeyi de düşünmüyorum. Qemze ben bundan sonra evlenmeyeceğim. İlk evliliğin tadını gördüm. Hemze: ya nikah ne olacak? Diye sorar. Qemze de olduğu gibi kalsın der. Böyle gözüküyor ki, bizim nikâhımız uzayda kıyılıptır. Sonuçta her ikisi bu nikâh altında evliliğini sürdürmek kararına gelyorlar.

Qelyanalı saçlı sakallı, elbisesi ezik halde bahçeye girer. Qelyanalı, son umudu olan Qemze'den vaz geçmek istemiyor ve onu kimseye yar etmeyeceğine kendi kendine mırıldanıyor.. Hemze ve Qemze bavullarını alıp evden çıkarken Qelyanalı ile karşılaşıyorlar.

Hemze, Qelyanalı'ya selam verdikten sonra bu evin artık onun olmadığını ve kreşe bağış yaptığını söyler. Qelyanalı ona yüreyin öyle dursun ki, deprem bile onu harekete getirmezsin şeklinde beddua eder ve bıçakla ona vurmak ister. Hemze onun elini havada tutar ve ona kendine güvenme, zafer kazanmak için temiz yürek gerek der.

Hemze ve Qemze çıktıktan sonra içeriye Yumuşaqov girer ve Qelyanalı'yı yere uzanmış halde bulur ve adına kayıtlı ve devlete bağış yaptığı Qelyanalı'nın arabasının domkratını¹⁴ da ondan istiyor. Qelyanalı ona. "Ne heyasız adam imişsen sen ay Yuşaqov! Men çox berk üzler görmüşəm, senin kimi qenbersifete heç rasy gelmemişəm. Eye, ay Allahsız, indi benim özümə domkrat lazımdı, sen onu da menden isteyirsən?" Yumuşaqov'sa ona ancak yerden kaldırmak için "büyük vinç" gerektiğini söyler. Qelyanalı: Ne olur git onlardan birini al getir, ben, kaldırsın der. Yumuşaqov da kendi tuzağına kendin yakalandın. Şimdi ise kendin çaba göster kendin için. Adı da senin olsun, tadı da senin – der. Bununla da komedi son bulur.

Adı Senin, Tadı Benim Komedisinin Şahıs Kadrosu

Asıl Kişiler

Gelyanalı: Gelyanalı evli bir erkek olup altı çocuk babasıdır. Hemze'nin halasının torunudur. Buna rağmen zenginliğine göre Gemze ile evlenmek isteyir. Qelyanalının evlilik sebebi kendi diliyle şöyle zikredilmektedir: "Yaxşı, qoy deyim. Ancaq senden savay daha heç kes bilmesin... Bax, bu teze evimizin qonşuluğundaki o üzüm bağıni görürsenmi? O, Qemzenindi. Bol şerabı olur. Men de oradan "levi tavar" alıb qelyanalıtuxanada xırtd eleyirem. Ne qeder pul verirem ona! Qemze ile evlenenden sonra ise bağıni hasarını çekeceyem bu evin arxasına-olacaq ev de benim, bağı da benim..." (Dağı, 2007: 362).

Gemze: Gemze, eserin baş karakterlerinden olmasına rağmen ona ikinci perdenin ikinci tablosunun ortalarında rastlıyoruz. Bir berberde berber olarak çalışmaktadır. O sıradaki müşterini uğurladıktan sonra; "Oyy!... Bir dene de yad kişinim bığ-saqqalı elden çıxdı. Bes mene bir doğma kişi krkili yetirmeyeceksenmi, ay Allah?! (Dağı, 2007: 356) deyerek kendi kaderinden şikâyetçidir. Gemze, Gelyanalı'nın sevgilisidir. Malı, mülkü, bağı ve bahçesi olan zengin bir kadındır. İlk sevgisi sonuç vermediğinden bekâr olarak yaşamaktadır. Hemze'nin eski sevgilisidir. Biz onunla Üçüncü perdenin üçüncü tablosunda karşılaştığımız zaman artık Gemze Qelyanalı'nın yalanlarına güvenerek onunla gayri-resmi evlenmeyi kabul etmiş ve hatta bilmeden eski sevgilisi olan Hemze ile resmi nikahı da kıyılmıştı. Hemze'den Qelyanalı'nın oyunlarını öğrendikten sonra bu evlilikten vaz geçiyor ve artık nikâhı kendinin dediği gibi "uzayda kıyılan" eski sevgilisile gerçek evliliğini yapar. Başına gelen olaylar onun gençliğindeki, zenginlik duygularını silip götürür: "Cavanlıqdaki¹⁵ iştaham cavanlıqda qaldı. İndi Qelyanalı ile bu sevdadan sonra mal-dövletin de etibarını gördüm. İnen bele servet-şöhreti neylirem, goruma¹⁶ aparmayacağam a! Neyimiz var-besimizdir. Sen pensiyanı¹⁷ alarsan, men de berberliğimi elerem, Asude

¹⁴ Domkrat-kriko, araba kaldıracı

¹⁵ Gençlik yıllarındaki

¹⁶ Mezarıma

¹⁷ Emekli maaşı

yaşarıq özümüz üçün. Menim elim işe öyreşib, bekâr¹⁸ dura bilmerem” diyor (Dağlı, 2007:384).

Hemze: Hemze, Gelyanalı'nın dayısının torunudur. Emeklidir. Bekârdır. İlk sevgisinden sonuç almamış ve bekâr olarak hayatını sürdürmektedir. İnşaatçıdır. Duvar ve siva ustasıdır. Doktorların ona hastalığından dolayı çalışmasını yasaklasa da o bunu kabul etmek istemiyor ve çalışmasını sürdürerek ispat etmek isteyir ki, ona bir şey olmaz. İkinci perdenin ikinci şeklinde Hemze ile Quzubala arasındaki dialog bu bakımdan önemlidir.

Hemze. Bir, iki, üç... Bir, iki, üç... Gerek men o doxdurlara sübut eleyim ki, hele canım suludur, hele belimde tağet, qolumda qüvvet var. Hele pensiyalıq döyülem, hele işleye bilirem men! Qoy bu evi tikib qurtarım men. Gerek eyani suretde o tibb komisyasına isbat eleyim ki, atom tekin nüvemde ne qeder açılmamış enerji var benim. Sonra qoy görüm, nece işe buraxmırlar, nece bennalıqdan ayırırlar meni!.. Herçend, o lotu-bambalı Qelyanalı saqqızımı oğurlayıb evi adıma saldırdı, ancaq başqa elacım yox idi. Ele ki, evi başa vurdum, işimi komisyaya göstereb bennalığımı elime aldım, onda bu evi de birouz çekme kimi çıxararam ayağımdan, keçirerem öz sahibinin boynuna!.. Bir, iki, üç...

Quzubala (daxil olur). Salameleyküm, usta! İşin ireli!

Hemze. Ay eleykümessalam! Ay çox sağ olasan! Ay hemişe sen gelesen! Bu teşrifinden xeyir ola, ay Quzubala?

Quzubala. Xeyirdir, Hemze dayı! Sabah keçmiş şaqirdlerinden Tofiqin toyudur. Seni devet elemeye gelmişem! Ele öz uşaqlarımız olacaq.

Hemze. Ay eceb elemisen! Ay mübarek olsun!.. Ancaq benim kimi pensioner bir qoca heç bilirsən sizin aranızda nece görünür? Qızılgül bağçasında pambıq kolu gim!

Quzubala. Evvela, bu saat pambıq qızılgülünden qiymetlidir, Hemze dayı! İkincisi, sen de ele bizim kmi subay oğlansan! Qoca kişi bele ev tike bilermi? Maşallah, tek başına gör ne qeder iş görürsən!

Hemze. Hm... Bunu get meni pensiyaya qovan hekimlere denen, oğul!

Quzubala. Bu saat pambıq qızılgülünden giymetlidir (Dağlı, 2007: 351).

Yardımcı Kişiler

Sebire: Gelyanalı'nın hanımı olup ev işleriyle çocukları ile evde. Kahvaltıhane onun adınadır. Yani kafenin asıl müdiri odur.

Quzubala: Malakeştir ve halk drujinasının üyesidir.

Totuh: Totuh kafede çalışan işçi kadındır. Gelen müşterilere iyi davranmıyor. Hakaretli şekilde onlara içki ile kahvaltı satır. Ama yeri geldiğinde ikiyüzlülükten de vaz geçmiyor. Qelyanalı'ya canla başla hizmet eden Totuh, kafenin anahtarı ondan alınıp Sebire'ye verildikten sonra Qelyanalı'ı “julik” adlandırarak Sebire'ye şöyle diyor: “Ne yaxşı elediniz buranı öz elinize aldınız, ay Sebire xanım! Bu julik meni lap cana qetirmişti. İndi özümüz işlerik özümüz üçün. Dükanimızın adını da Qoyarıq: “Nümunevi qadın qelyanalıtıxanası” (Dağlı, 2007: 379).

Yumşaqov: Gelyanalı'nın teyze oğludur. Yumuşak karakterlidir. Qelyanalı'nın kullandığı 57-95 plakalı ve “Volga” markalı özel araba onun adına kayıtlıdır. Ayrıca Qelyanalı sık sık trafik cezaları aldığıında ödemeleri Yumşaqov yapmaktadır. Parasızlıktan

¹⁸ İşsiz

trafik cezalarını ödemekte zorluk çekmesine rağmen utandığınan Qelyanalı'ya araba kaydını üzerinden kaldırılmasını dile getiremiyor. Bu gibi durumlara fazla tahammül etmiyene Yumşaqov dilekçe verip arabayı devlete bağış yapıyor (Dağlı, 2007: 381).

Hatun: Hatun uyanık bir kadındır. Yumşaqov'la birlikte çalışmaktadır. Yumşaqov onun ısrarları üzerine Qelyanalı'ya araba kaydının üzerinden kaldırılmasını söylemek için telefon açar. Telefon açmağı bile Hatun cesaret olarak değerlendiriyor (Dağlı, 2007: 347)

Qenimetzade: Gelyanalı'nın amcasının damadıdır. Mahkeme salonunda Qenimetzade'nin yaptığı konuşma kendisini şöyle karakterize ediyor:

Xeyr, xeyr, yoldaş...bağışlayın, vetendaş hakimler!.. Men ilk sözümde dediyim kimi, son sözümde de de deyeceyem. Nece ki şexsen atalar özleri deyibler. Amma benim erzim odur ki, be qeder şexsi mülkiyeti şexsen benim ayağıma yazmaq edaletsszlikdir. Deyirsiniz ki, benim şexsi evim var; eslinde ise o ev emim oğlundur, ancaq benim adımadır. Deyirsiniz ki, benim bağım var; eslinde ise o bağ yeznemindir¹⁹, ancaq benim adımadır. Deyirsiniz ki, benim avtomaşınım²⁰ var; eslinde o avtomaşın bacanağıdır. Deyirsiniz ki, benim ineyim var; eslinde o inek qaynatamın qardaşı oğlundur; ancaq benim adımadır... Şexsen atalar demişken: yar özgenindir²¹, adsa benim. Soruşursunuz ki, neye göre men özge emlakını öz adıma yazdırmışam, burada benim ne menafeyim var? Cavab verirem: ancaq nefsimə göre. Açığıni deyim ki, menfeyim... birinin evinde yaşayıb kiraye vermemek, o birisinin maşınında havayı²² gezmek, üçüncüsünden bir çuval müfte²³ qoz²⁴, dördüncüsünden iki litr süd ve ilaxır bu kimi bekare ayın-oyun... İndi men de sizden sual edirem, möhterem hakimler: şexsen öz cezam azdır meyer, özgelerinin de cezasını benim ayağıma yazırsınız? Qohum-qardaş malı da axırda adamın ayağına bele balta vurarmış?!

Nezaretçi: Devlet memuru. Onunla komedinin ilk perdesinin birinci tablosunda karlaşıyoruz. Kendisi 77 No'lu kafenin denetimini yapmak için kafeye gelmiştir. Bunun için kafenin müdürü Sebire Qulamova ile görüşmek isteyir. Sebire olmadığından o nun kocası Qelyanalı ile karşılaşır. Nezaretçi görevini gereğince yapmaya özen gösteriyor. Rüşvetten ve içkiden uzak birisi. Ayrıca büfeyi çalıştıran Totuh'un müşterilerle davranışından memnunsuzluk getirmektedir.

Müşteriler, Misafirler, Komşular, Müziksienler

İlk olarak müşterilere kafeteryada yemek yerken rastlıyoruz. Onlar kafteryanın çalışma düzeninden memnun değiller. Hatta onlardan biri, Totuh'un müşterileri dışarı çıkarmak istediği zaman şu şekilde itirazını bildirmişti: "Sen ölesen, qoymazlar bu yarmçiq qelyanalıtımızı da axıradek yeyib-içek, ha!"(Dağlı, 2007: 342). Üçüncü perdenin dördüncü tablosunda yine kafeteryada müşteriler yemek ve içki istemektedirler. Aç aç çalıştıklarını şöyle dile getirmektedirler: "Seherden bir stekan çayla iki yumurtanın üstüneyem" (Dağlı, 2007: 374). Müşteriler Sebire ile Qelyanalı'nı yani karı-kocanın iş yerine göre kavgasını şaşkın halde izleyerek şimdye kadar "İş üstinde erle-arvadın davasına tanıklık" etmediklerini söylemektedirler (Dağlı, 2007: 376). Hata bu kavgaya da engel olmaya çalışmaktadırlar.

¹⁹ Yezne-enişte

²⁰ Avtomaşın-araba

²¹ Özgenin-başkasının

²² Havayı-bedava

²³ Müfte-ödemesiz

²⁴ Qoz-ceviz

Üçüncü perdenin üçüncü şeklinde misafir ve müziksiyenler düğün merasiminde bulunmaktadırlar (Dağlı, 2007: 366). Misafirlerin: “Mübarekdir! Tebrik edirik! Qedemleri mübarek olsun! Xoşbəxt olsunlar! Oğullu-uşaqılı olsunlar!, Qoşa qarısınlar!” sesleri duyulmaktadır (Dağlı, 2007: 367-369). Misafirler düğün sonrası; “Salamat qalın! Geceniz uğurlu olsun” değerek vedalaşıtlar (Dağlı: 2007: 370).

Çocuk, Sığır ve Horos Sesleri

Çocuk sesi yan odadan gelmektedir: “Ana, ay ana! Qağam dedemin şeklini divardan saldı yere” (Dağlı, 2007: 343). Kafeterya sigara almak için gelen çocuğun Totuh’la konuşması ilginçtir. Çocuk olduğu için sigara satmayan Totuh, çocuğun: “Özüme almıram, dedeme alıram...” sözlerine karşın sigarayı satıyor ve pranın üstünü de vermiyor (Dağlı, 2007: 375).

Yazar, komedide yardımcı unsur olarak sığır ve horos sesinden de yararlanmışır. Bahçeden inek sesi “Mö-ö-ö!..” (Dağlı, 2007: 343) ve horus sesi de duyulmaktadır (Dağlı, 2007: 372).

Adı Senin, Tadı Benim Komedisinde Zaman

Eserdeki olay Sovyet devrinde Azerbaycan şehirlerinin birinde yaklaşık 1963 senesi öncesi meydana gelmiş ve kısa bir dönem anlatmaktadır. İki katlı evin inşaatı ve bitimi durumlarını göz önünde bulundurursak eser zaman itibarı ile yaklaşık altı ayı içermekte olup zamanın en önemli sorunlarını anlatmıştır.

Adı Senin, Tadı Benim Komedisinde Mekan

Olay 77 No’lu Qelyanaltıhande (Lokantada), ev odasında, yazıhanede, inşaatda, sokakta, berberde, apartman katında, bahçede vukubulmaktadır.

Komedide olaylar eserin yazıldığı tarih olan 1963’ü göz önünde bulundurursak olaylar yazarında yazdığı gibi bu günlerde olmuştur. Onun bu oyunu yazıldığı dönemin kusurlarını yüze çıkarmak ve bunun düzeltilmesine çareler bulmaktır.

Komedideki tüm mekânlar mevcut sosyal hayatın gerçeklerine uygun olup herhangi bir abartma, uyumsuzluk ve anormallik yoktur. Bir sözle buradaki mekânlar mevcut hayatın ta kendisidir. Zira bu gerçeklik sayesinde olaylar her ne kadar komik olsa da okuyucu veya seyirci bunun gerçek olduğunu anlamaktadır. Mekânların tümü şehirde vukubulmaktadır. Bu mekânlar komedinin parçalarıdır. Her mekânda komik olaylar gerçeğe uygun verilmiş ve Sovyet rejimi altında olan şehir hayatı ve orada vukubulan olumsuzluklar ele alınmıştır.

Oyundaki mekan olarak 77 No’lu Gelyanaltıhane²⁵ (Kafe), pahalı mobilya ile döşenmiş oda, yazıhane, inşaat yeri, berber, inşaatı tamamlanmış iki katlı ev ve bu evin karşısındaki bahçe tasvir edilmektedir.

Eserin Anlatım Tarzı: Eserin Dili ve Anlatım Özellikleri

Eserde yazarın sade, canlı ve akıcı bir dil kullandığı görülmektedir. Onun bu başarısı kişisel özelliklerinden kaynaklanan doğal bir başarıdır. Ayrıca o, zamanın tabii konuşma dilindeki kelimelere de yer vermiştir. Bu kelimelerin anlamını bilmeden eseri tümüyle anlamak zordur. Anlatım özelliklerine gelince, şair o zamanın en önemli sorunlarından biri olan mal-mülkiyetin başkasının adına kayıt yaptıрмаğı en anlaşılır şekilde anlatmıştır. Ayrıca eserin anlatımı oldukça akıcıdır.

²⁵ Kahvaltıhane

Yazarın eserde mizaha verdiği işlev o kadar ustalıkla kurulmuştur ki, buradaki sıcak ve şakacı insanlardan oluşan ortam okuyucu veya seyircinin hoşlanacağı bir düzeni ortaya koymuştur. Eserin 1. perdesinin birinci şeklinde yer alan şu bölüm komik unsurlarla dolu olduğu dikkatimizi çekmektedir.

Qemze-Aaa, kişinin başına hava gelib-nedir, mayka-trusikle²⁶ danışır?.. Ne olub, Hemze qardaş?

Hemze- Er-arvadın²⁷ birbirine “bacı-qardaş” demeyini de bu gün eşittik... Bir ele şey olmayıb, Qemze bacı! Çamadanımı²⁸ qablayıram. Sen de yığış²⁹, cihaz çamadanımı aparım atan evine. Sonra da gedek, gezete elan verək.

Qemze- Qezete elan? Ne barede?³⁰

Hemze- Boşanmaq baredeç Men, nece deyerler, öz borcumu yerine yetirib qurtardım. İndi azadsan, kime istesen gede bilersen.

Qemze- İki günün er-arvadın nikahını pozarlarımı? Xalq qezetde bunu oxusa, benim baremde ne fikirleşer? Bu biabırçılıqdan sonra meni hansı kişi alar?

Hemze- Onda erizeni³¹ senin adından vererik, yazaraq ki, sen meni boşayırsan. Qoy mene heç bir arvad gelmesin. Onsuz da daha evlenmeyeceyem men.

Qemze- Ele men de daha ere³² getmeyeceyem. Bir yol “lezzetini” gördüm, besimdir. Berber desmalı deyilem a, günde bir kişinin boynundan asılam.

Hemze- Bes kebinimiz nece olsun?

Qemze- Nece var, elece de qalsın!

Hemze- *(sevincini büruze vermemeye çalışaraq, pünhan, köks ötürür)*. Ne?

Qemze- He de! Görünür bizim nikahımız kosmosda¹ kesilib. Qismetten qaçmaq olmaz.

Hemze- Bes yirmi il evvel niye mene qismet olmadın?

Qemze- Elbet, onda qismetimiz kal¹ imiş. Axı mehebbet tekin qismetin de bir zamanı, mekanı olar, ya yox?¹

Seyfettin Dağlı Azərbaycan dilinin temizliyinə çox önəm vermiş və hər zaman “Vatan Dili” olan ana dilini savunmuşdur. İlk kitabı “Meşel”de ctsaretle və büyük azmla ana dili uğruna verdiği mücadeleyi aydınlatmışdır. 1948 yılında Tebriz’de olurken yazdığı hikayesinde bu mücadele şöyle açıklanmıştır:

"- Siz buyurduğunuz şairlərin dili uşaqlar üçün qəlizdir, bu tiffillər onları başa düşmərlər, cənab müfəttiş bunlara anlayacaqları dildə kiçik, sadə şeirlər görəkdir.

- Hansı dildə dedin?

- Vətən dilində.

- Yəni...

²⁶ Atlet-kilotla

²⁷ Karı-kocanın

²⁸ Bavulumu

²⁹ Toparlan

³⁰ Hangi Konuda

³¹ Dilekçeyi

³² Kocaya

- Ana dilində, Azərbaycan dilində...

Bu sözləri eşitcək müfəttiş qəzəbli gözlərini geniş açdı, sürətli nəzərlərini dolandırır vəhşi baxışlarla sinfi - uşaqları, kürsüləri, masanı süzməyə başladı. Elə bil Azərbaycan daş-torpağından tikilmiş bu otağı bir ləhzədə uçurub yer ilə yeksan etmək istəyirdi. Müfəttişin bu baxışları birdən müəllimin masası üstündəki kitaba zilləndi. O, quduz hərəkətlə kitabı qamarladı, burnunun ucuna qədər aparıb bərkədən bağdırdı:

- "Vətən dili". Olmaya sən bu dili deyirsən, gədə?!

Artıq bütün bədəni əsəbiliklə əsən müəllim zorla hirsini boğub təmkinlə səsləndi:

- Bəli, cənab, həmin dili...

- Bəs onda, ala! Bu sənin dilin, bu da kitabın, şeirin!.. Pədər süxtə!..

Müfəttiş bir anda əvvəl kitabı parça-parça cırıb ayaqları altına atdı, sonra da tələsik əski parçasını qapıb yazı lövhəsini silməyə başladı..." Aslında bu bir hikayə deyil, Tebriz'de çalışdığı zaman gözlerinin önünde baş verən biro lay idi (Halilzadə, 2011: 5)

Eserlerinde olduğu gibi "Adı Senin, Tadı Benim" komedisinde de bunun önemini görmekteyiz. Yazar, kahramanlarının konuşmalarında Rusça kelimelerin Azərbaycan telaffüzü şeklinde kullanılmasını eleştirmek amacıyla Rusça kelimeleri kullanmıştır.

Tablo 1: Eserde Kullanılan Rusça Kelimeler

Karakterlerin Diliyle	Rusça Yazımı	Rusça Telafüzü	Türkçe Anlamı
Drujina	Дружина	Drujina	Muhafız
Huligan	Хулиган	Huligan	Küstah, kavgacı
Feldşir	Фельдшер	Feldşer	Hemşire
Prizvodstve	Производство	Proizvodstvo	Üretim
Piyan	Пьяный	Pyanıy	Sarhoş
Ananimşikler	Анонимшики	Anonimşiki	İmzasız şikayet mektup sahipleri
Dokumentler	Документы	Dokumentı	Belgeler
İzdaçı	Сдача	Sdaça	Para üstü
Ştat	Штат	Ştat	Kadro
Trest	Трест	Trest	Tröst
Dokhdur	Доктор	Doktor	Hekim
Gugla	Кукла	Kukla	Bebek
İsvidaniye	Свидания	Svidaniya	Randevu
Putyovka	Путевка	Putyovka	Dinlenme ve tedavi için verilen belge
Ganpres	Компресс	Kompres	Kompres
Edgalon	Одеколон	Adekalon	Kolonya
Troynoy odekalon	Тройной одеколон	Traynoy adekalon	Tuvalet kolonyası
Yasli	Ясли	Yasli	Kreş
Levi tavar	Левый товар	Leviy tavar	Kaçak mal
İncinar	Инженер	İnjener	Mühendis

ZAQS	ЗАГС	ZAGS	Nüfus ve nikâh dairesi
Gempeniye	Компания	Kompaniya	Meclis, kumpanya
Bezrazmer	Безразмер	Bezrazmer	Ölçüsüz
Rumka	Рюмка	Ryumka	Kadeh
İskoris	Скорость	Skorost	1.Hız, 2. Vites
Pensiya	Пенсия	Pensiya	Emekli maaşı
Aliment	АЛИМЕНТ	Aliment	Nafaka
Pristup	Приступ	Pristup	Kalp krizi
Paçke	Пачка	Paçka	Kutu
Julik	Жулик	Julik	Yankesici, dolandırıcı
Kotlet	Котлета	Kotleta	Kotlet, köfte, pırzola
Sutka	Сутки	Sutki	Gece gündüz
Purjin	Пружина	Prujina	Yay, zemberek
İnvalid	Инвалид	İnvalid	Mâlûl
Dekretni otpuska	Dekretnıy otpusk	Dekretnıy otpusk	Doğum İzni
Lişni	Лично	Liçno	Bizzat

Kaynak: Seyfettin Dağlı, Adı Senin, Dadı Menim, Azerbaycan Dramaturgiyası Antologiyası, Dört Cilde, II. Cild, Bakı 2007: 340-386

Yazarın başarısı komedideki kişilerin konuşurmasındadır. Eserdeki karakterlerin konuşmaları sayesinde onların kültür düzeylerini kolayca anlamak mümkündür. Örnek gerekirse eserin başlangıç kısmı olan I. perdenin birinci tablosunun şu kısmına dikkat edelim.

Quzubala- Eye, Totux, yemeye neyin var?

Totux-Zehrimar!

Quzubala- Bazadan almısan, yoxsa bazardan?

Totux- O sene qalmayıb. Bele çox bilmişsen, qız xeylağma “eye” deme!¹

Komedideki Benzetme ve Karşılaştırmalar

Komedide benzetme ve karşılaştırmalara başvurulması dikkat çekici biçem özelliklerindedir. Eserde kullanılan benzetmeler şunlardır:

Hemze'nin dilinden;

- Bu evi de birouz gibi çekme kimi çıkararam ayağımdan, keçirerem boynuna!..
- Qorxuram arvad ele qyra ki, purjini birdibli qırıla. Sonra gerek tabutda silkelesinler meni..

- Eh, müxennet ürek! Axı senin o şiltaqların olmasaydı, yaşım çatmamış pensiyaya çıxarardılar mı meni?

- Beyin terbiyesi ile meşğul ol.

- Menim adım senin üçün ehtiyat anbarıdır ki, artıq şey-şüyünü oraya doldurasan?

- Ona göre mənə ling atırsan?
- Cınayete xıyanət.
- O mənəm üzümü yox, qəlbimi tərəş eleyib.
- Bir ürək sənəm köməyilə xoda düşəcək, heç işləməyə yaxşıdır.
- Yaxşısı budur ki, isti-isti gedək nikahımızı pozduraq.
- Evlənməyən lezzəti qocalıqda imiş ki, cavanların xəberi yoxdur.
- Üreyim müvəggeti dayanıb, yorğunluğunu alır. Qorxma, silkele işə düşsün.
- Bundan sonra gərəkdir mənə saat kimi vaxtlı-vaxtında qurasan ki, üreyimin purjini boşalmaya.
- Bənəm muhabbət peykim orbite çıkmadı, kara bulutların içində patladı.
- Mənəm mühənnət üreyim dönüb bəzi axsaq saatlara: gedir, gedir, birdən dayanır...Onda məcbur oluram götürüb həmin saatlar tekin silkeleyim onu ki, işə düşsün (Dağlı, 2007: 351-386).

Qəlyanalı'nın dilindən (Dağlı, 2007: 345-386)

- Sənəm adın mənəm üçün əmanət kəşasıdır, yanmayan demir sandıq.
  - İcazə verin, bu qara saç-saqqalımı, hansı ki, bitir məhbət gücünə, təslim eleyim o ağ əllərinizin mərhəmət ülgücünə.
  - Qəmzə hanım, Qırxın, ancaq "Məhbət" sabunu ilə qırxın! Bilin ki, mənə ürək-göbək qalmayıb Bu dəfə də mənə "he"dəməzsəniz, növbəti saç-saqqalım çal bitecek.
  - Üreyimin bütün simləri qırılıb. Sınıq kəmə tekin yanından yel ötəndə zarıldayır". Halvası gulağının dibində hazırdı, ey! O dünyada daimi istirahət evinə putyovkası yazılıb, verilib elinə; ruhu təcili yardım teyyaresi gözleyir ki, uçuşun göyə.
  - Mənə hicran ədqalonu ilə yandırmayın.
  - Mənə "he" deyib üreyimə vüsəl gənpresi qoyun!
  - Mən səbir çəlləyimin borusunu uzadıb lap Xəzər dənizinə çatdıraram. Üreyimi eşq mənqalında bir qədər də lüləkəbab elərem.
  - (Qəlyanalı'nın evlənməsinə əvradı Səbirə nəcə baxacaq sorusuna) Nəcə baxacaq-televizya tamaşası kimi: əvvəl zərrebinlə baxrdı, indidürbinlə.
  - Heç mən razi olaram mı uşaqlarımın anasının adı qəlyanaltıxana mənyusuna düşsün?
  - Eşya-idelil, özü də zurna-balabanla" [Düğün həkındadır].
  - Əmanətə xəyanət.
  - Mən öz qoyunumu qurda tapşıra bilərəm.
  - O invalid canımı əzraile pəşkəş elərem, qoca sarsaq.
- Gəlyanalı, Həməzə'nin də dediği gibi başkasının adını "yedək depo" olaraq kullannmaktadır. Ama Gəlyanalı bunu "əmanət bankası" olduğunu düşünərək kəndi əmanətlərini başkasının adına kayıt yaptırıyor.

-Bu qara saç saqqalımı, hansı ki bitir məhbət gücünə, təslim eleyim o ağ əllərinizin mərhəmət ülgücünə!

- Qırxın, Məhbət" sabunuyla qırxın.

- O özge ineyi de elave çatı olub, keçib xirtdeğime.
 - Gede de ele simicdi ki, heç maşın yudurtmağa da bir gara gepik de vermez. Daş kimi berkdi zalım oğlu

- Menim arxamda Kazbek tekin dağ durur, eye!
- Her bele nezaret küleyi meni yerimden deberde bilermi?!
- Men getdim treste, “seyidin” nezirini vermeye.
- “Gözüdar, ağzıgen” adamlar.
- Yaşı ötmüş hallica-canlıca vir quqla!
- Üreyini ele dayandırım ki, heç zelzele de silkeleyib işe sala bilmesin.

Qemze'nin Dilinden (Dağlı, 2007: 364-386)

- On beş il er axtardım, tapandan sonra da ekiz oldu!
- Berber desmalı deyilem a, günde bir kişinin boynundan asılam.
- Görünür bizim nikahımız kosmosta kesilib. Qismetten qaçmaq olmaz.
- Onda qşsmetimiz kal imiş.
- Daşı eteğinden tök.
- Teki üreyin düz olsun.
- Ne qeder sağam, qızıl saat tekin qoruyaram seni.
- Bu kişi heç o dünyaya sefere hazırlaşana oxşamır (Hemze hakkında).

Quzubala'nın dilinden (Dağlı, 2007: 353)

-Axı onu niye vaxtlı-vaxtında gurmursan ki, purjini boşalır”.

Totoh'un dilinden (Dağlı: 2007: 340)

- Evvela, nahag yere yüngül gelyanalıhanede vicdan gibi ağır yemek axtarırsan...
- Get, a bala, Totuh xanım çox senin kimi guzu gedeleri ac-susuz yola salıbdı!

Yumşagov'un dilinden: (Dağlı, 2007: 347).

- Ona (Gelyanalıya) deyeceyem ki, çıxarsın o zibil yeşigini benim ayağımdan.

Komedide Olan Deyim ve Atasözleri

Atasözleri

Komedide dil kullanımı bakımından dikkat çekici diğer özellikler de deyim ve atasözlerinin kullanılmasıdır. Ömer Asım Aksoy'un da belirttiği gibi; “Atasözleri sosyoloji, felsefe, tarih ve ahlaki yönden incelenmesinin yanı sıra psikolojik yönden inceleme ve araştırma konusu edilmeye değer millî varlıklar deyış güzelliği, anlatım gücü, kavram zenginliği bakımından çok önemli dil yapılarıdır.” (Aksoy, 1965, s. 13). Ayrıca Atasözü uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş söz, darbimeseldir (TDK, 1998: 155). Bir kaç örnek verelim:

Qelyanalı'nın dilinden (Dağlı, 2007: 362-376)

- Deyir et ki, qazana girdi, oldu yemeli.
- Deyir: söz var el içinde, söz de var ev içinde.
- “Adı senin, dadı benim”.

- “Ağa deyir sür dereye, gerek sürüm dereye!”
- “Şıçan³³ ... yuvadan çıxanda yalnız olmasın, yoxsa pişik³⁴ pençesine tez keçer.
- İçim özümü yandırır, çolüm özgeni.
- Deveden büyük fil var.
- Bir ayağı burada, bir ayağı qorda.
- Avradı berber olanın qonşusu kosa olsun gerek!

Hemze'nin dilinde (Dağlı, 2007: 345-387)

- Gecenin xeyrinden seherin şeri yaxşıdır deyibler.
- Qalib gelmek³⁵ üçün temiz ürek gerektir
- Ürekte saklanan söz-kafese salınan kuş gibidir.
- Vay o oğuldan ki, atası ile goz-goz oynaya.

Qenimetzade'nin dilinden: Donuzdan bir tük-o da qenimetdi (Dağlı, 2007: 345)

Yumşaqov'un dilinden: Ölmek ölmektir, hırıldamak ne demektir” (Dağlı, 2007: 347)

Quzubala'nın dilinden (Dağlı, 2007: 351, 366)

- Söz dilinin ucuna geldi, ağzında saklama.
- Böyük duran yerde kiçik evlenmez.

Deyimler

“Deyimler asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimedenden kurulu bir çeşit dil ifadesi olan bu sözler duygu ve düşüncelerimizi, dikkati çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır.” (Elçin, 1986: 642).

Doğan Aksan, deyimi, belli bir kavramı, belli bir duyguyu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözler olarak tanımlar. (Aksan, 1998, s. 35).

Deyim. Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabir” (TDK, 1998: 576).

Yazar komedide Azerbaycan'da kullanılan deyimlere geniş yer vermiştir. Deyim Türkçe Sözlük'te “genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabir” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 1998: 576). Yazarın eserde kullandığı deyimlerden bazı örnekleri şu şekilde örnek verebiliriz:

Quzubala'nın dilinden (Dağlı, 2007: 340)

- Sen lap ağ eledin”.

Totuh'un dilinden: (Dağlı, 2007: 342, 379)

- Acgöz olma”.
- Bu Julik³⁶ meni cana getirmişdi

---

³³ Fare

³⁴ Kedi

³⁵ Zafer kazanmak

³⁶ Julik-Yankesici, dolandırıcı

Yumşaqov'un dilinden: (Dağlı, 2007: 346)

-Ad benim, yar özgenin.

Qelyanalı'nın dilinden: (Dağlı, 2007: 348-381)

-Ağa deyir sür dereye, gerek sürüm dereye”.

-İçim özümü³⁷ yandırır, çölüm³⁸ özgeni³⁹”.

-Ağlını başına yığ!

-Varlığa ne darlıq.

-Toyu xalxın gözünden perde asmaq üçün teşkil eleyirsən ?

-Eşyayi delil, özü de zurna-balaban!

-Bir beden iki başlı heyata gedem qoymaq.

-Qoymazsan bir saat gözümün odunu alım? Axı bu gece seherecoen yatmamışam.

-Xirtdeyimi⁴⁰ de özü ile apardı.

-Xam düşüb vermisen.

Hemze'nin dilinden (Dağlı, 2007: 351-373)

-Atom tekin nüvemde ... açılmamış enerjim var.

-Muhabbet peykim orbite çıkmadı”.

-Derd hücum çekdi üstüme”.

-Sidqim sıyrıldı”.

-Üreyim şıltağ tutub”.

-Deyesen ele birinci geceden noxtasını boynuma keçirmek isteyir.

-Yene söndüreçegem közünü

Sebire'nin dilinden (Dağlı, 2007: 360)

-Onsuz da sebir kasam dolub-daşır.

Qemze'nin dilinden (Dağlı, 2007: 363)

-Ancaq meni saldığın bu qazan başqasının yox, öz adına olsaydı, men senin üçün daha yemeli olardım (Hemze ile olan nikâhı kastediyor).

Eserde Dilek ve Temenni

Komedideki dilek ve temenniler soyut ve somut kelimelerden oluşmaktadır. Xoşbext⁴¹, kef, fıstırıq⁴² soyut, damağ, üz⁴³, ülgüc⁴⁴, saqqal, bığ⁴⁵, qayçı⁴⁶ somut kelimelere örnek gösterebiliriz.

³⁷ Özümü-Kendimi

³⁸ Çölüm-Dışım

³⁹ Özgesini-Başkasını

⁴⁰ Kırtlağımı

⁴¹ Xoşbext-Mutlu

⁴² Fıstırık-Isık

⁴³ Üz-Yüz

⁴⁴ Ülgüç-ustura

⁴⁵ Bığ-bıyık

Qelyanalı'nın dilinden (Dağlı, 2007: 369)

- Hemze ve Qemze, toyları mübarek olsun, özleri de xoşbext olsunlar, tezlikçen baba ve nene olsunlar, hemişe kefleri kök, damağları çağ olsun, qoşa fiştırları gelsin! (Dağlı, 2007: 369)

Sesler

- Mübarek! Xoşbext olsunlar!, Oğullu uşaqlı olsunlar! Qoşa qarısınlar (Dağlı, 2007: 369)

Misafirler Qonaqlar (Dağlı, 2007: 369)

-Allah mübarek elesin!

Sebire'nin dilinden

- Xoşbext olun, qoşa cavanlaşın (Dağlı, 2007: 369)

Qemze'nin dilinden (Dağlı, 2007: 384)

- Birce o günü göreydim! Ölmeyeydim, oğlumun üzüne birinci ülgücü özüm çekeydim, ilk saqqalını öz ellerimle taraş eleyeydim, bığlarını öz qayçımlla düzeldeydim...

Beddualar

Beddualar günlük yaşantımızda ve sözlü kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Onlara bu komedide de karşılaşmaktayız. “Beddua”, Farsça’da “kötü, fena, kaba, çirkin” anlamlarına gelen “bed” (Etik, yy: 70) ile Arapça’da “çağrı” gibi anlamına gelen “dua” (Eyuboğlu, 2004: 81) kelimelerinin birleşmesinden oluşmuş bir isimdir. Beddua, kargış veya ilenç; insanın kendisine, ailesine, yaşadığı topluma ve din gibi kurumlara zararı dokunacak kişilere, düşünce ve fikirlere karşı davranışların bir tepkisidir (Kazan, 2009: 745). Eserde beddualar karakterlerin diliyle şöyle ifade edilmektedir:

Sebire'nin dilinde (Dağlı, 2007: 343-344)

-O şekil görüm dedenizden yadigar galsın.

-Kocasına “adı batmış kişi” diyor.

-Gelirem, a çer deymiş (İneğe sesleniyor)

Genimetzade'nin dilinden (Dağlı, 2007: 344-345)

-Zalım uşaqı.

-Öküz (Gelyanalı’ya diyor). Ona haber verendeki Gelyanalı’nın ineği sarhoş olup. O da “Ele öküzün ineyinden bundan artık ne gözlemek olar?”

Gelyanalı'nın dilinden (Dağlı, 2007: 345-387)

-Daş kimi berkdi zalım oğlu (Qenimetzade hakkında diyor).

-Eh cehenneme alsın!

-Vay! Kül benim eyri başıma.

-Ay sen ölesen, qoca tülkü.

-Sen ölesen, öz elimle öz avradıma ortağ çıxarmışam?

---

⁴⁶ Qayçı-makas

-Zehrimar xalaoğlu. Çor xalaoğlu! Eye, ay allahsız,,nd, benim özümde domkrat lazımdır, onu da mende isteyirsen?

-Gözünden gelsin, Qenimetzadenin her gün havayı içdiği iki litir südüm!..

Sövgüler (Söyüşler)

Her bir dilde “özel bir kavram alanına sahip olan kelimeler arasında sövgü (küfür) sözleri önemli bir yere sahip”tir (Akar, 2014: 28). Sövgü sözü *Türkçe Sözlük*’te “Sövmek için söylenen söz, sövme, küfür” olarak tanımlanır (TDK (Türkçe Sözlük), 1998 : 2021). Bu kelimelerin sözlükbiliminde önemini göz önünde bulundurarak yazarın eserinde kullandığı sövgülere çalışmamızda şöyle sıraladık.

Hemze'nin dilinden (Dağlı, 2007: 354-387)

-Gelyanalıya, öz bibisi oğluna “ay heyvan nevesi” deyir.

-Düzü, heç bilmirem, sene ne ad verim men? Deyim, insansan, insan bu qeder heysiyetsiz olmaz; deyim, heyvansan, heyvan bu geder hiyleger olmaz.

Gelyanalı'nın dilinden (Dağlı, 2007: 355-387)

-Hemzeye “goca axmaq” deyir.

-Sen lap xulıqan imişsen, qoca!

-Eye, kaftar, mene keçi deyirsen?

-Kes sesini, heyasız.

-Ay dili yanmış.

-Bes o eclaf küreken mehkemedede demeyib ki, inek onun deyil, benimdi?

-Eye, ay Allahsız.

Yumşagov'un dilinden: Vicadanın olsun. (Dağlı, 2007: 382)

Adı Senin, Tadı Benim Komedisinde And (Yemin)

Ant, Türkçe Sözlük'te “Tanrı'yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama, yemin” ve “kendi kendine söz verme” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 1998: 115). Her bir toplumun günlük hayatında andlara sık sık rastlanmaktadır. Şüphesiz bu, edebiyata da yansımıştır. Eserde Qelyanalı'nın dilinden verilen yeminler bir kişiye veya bir konuya olan sadakat, ekseriyetle sözle teyit edilmektedir. O, vicdanına, canına,başına, babalarının mezarına yemin etmektedir. Örneğin;

Gelyanalı'nın dilinden (Dağlı, 2007: 344-373)

- Vicdanım haggi.

- Canım üçün.

- Sen öz eziz canım...

- Sen öl, he, bax bu başım haqqı! (Başımı açıb şapalaqlayır).

- Sen atanın goru, boşla Sebire!

- Seni and verirem atamın dayısı ile ananın bibisinin qoşa gebirlerine: men ölüm razı ol, Hemzecan, vallah savabdı!

Eserde bazen yeminlerin bir kısmı kargış şeklinde karşımıza çıkmaktadır;”Anadan emdiğim süd mene haram olsun!” da olduğu gibi!

Komedide Olan Dekorlar

Eserdeki dekorlar yazarın komedideki başarılarındanır. Komedide değişik dekorlar verilmiştir. Perde ve tablolara göre dekorlar ayrıntılı olarak şu şekilde sıralanmıştır.

Tablo 2: Komedide Perde ve Tablolara Göre Dekorların Sıralanması

Perde No	Tablo No	Dekor ve yapılan hareketler-sırasıyla
I.	Birinci	Perde açılırken küçük kapı üzerinde büyük harflerle şu yazı var: 77 No’lu QELYANALTIXANA. “Qelyanaltixana”
		Qelyanaltixana (Kafe) içerisi, müşterilerin oturması için masa ve sandalyalar. Bayan satıcı Totuh büfede yemek ve içki satıyor. Eski bir gramafonun hisiltülü bir sesi geliyor (Dağlı, 2007: 339).
		Büfenin yan odası. Dinlenmek için (Dağlı, 2007: 341).
		Sahnenin köşesinde zengin mobilya ile döşenmiş bir oda. Dışarıdan çocuk ve hayvan sesleri duyulmaktadır (Dağlı, 2007: 343).
		Sahnenin köşesinde yazıhane. Büyük masa (Dağlı, 2007: 344).
		Sahnenin bir köşesinde karşı karşıya iki masa kurulmuştur (Dağlı, 2007: 346).
II.	İkinci	İnşaat halindeki iki katlı ev ve bahçesi. Taş, çimento ve ustalık malzemeleri (Dağlı, 2007: 350).
		Sahnenin köşesinde bir berber salonu. Qemze müşterisini uğuluyor (Dağlı, 2007: 356).
		Küçük oda. Qelyanalı’nın hanımı Sebire lamba ışığında beşik başında bebeğe lay-lay okuyor (Dağlı, 2007: 358).
III.	Üçüncü	İnşaat bitmiş. İki katlı ev hazır. Akşam olmuştur. Araba sesi geliyor. Qelyanalı elinde bavul Qemze’yle birlikte evin bahçesine giriyor (Dağlı, 2007: 363).
		İki katlı evin bahçesi. Misafirler ve müziksiyenler evin önünde. Bahçede davul zurna sesi duyulmaktadır (Dağlı, 2007: 366).
		Düğüne gelen misafirler bahçede kurulmuş masa kenarlarında oturmaktadırlar.
		Yine aynı bahçe. Sanatçı şarkı söylüyor. Gençler oynuyor. Misafirler alkışlıyor (Dağlı, 2007: 369).
		Misafirler dağılıyor. Gece horuz sesi geliyor (Dağlı, 2007: 372).
	Dördüncü	Birinci tablodaki büfedeki dekorasya tekrarlanıyor (Dağlı, 2007: 374).
	Beşinci	Üçüncü tablonun dekorasyonu tekrarlanıyor. Evin ikinci katında Hemze elbiselerini bavuluna topluyor (Dağlı, 2007: 382).

Kaynak: Seyfettin Dağlı, Adı Senin, Dadı Menim, Azerbaycan Dramaturgiyası Antologiyası, Dört Cilde, II. Cild, Bakı 2007: 338-387

Birinci ve dördüncü, üçüncü ve beşinci tablo dekorasyonlarının tekrarlanması okuyucu veya seyircini bıktırmıyor. Zira orada ele alınan sorunlar halkın ortak sorunları olduğundan bütün dikkatler bu yöne çevrilmektedir.

Kurgu ve İletisi

“Adı Senin, Tadı Benim” komedisinde aile, akrabalık ilişkilerindeki kusurlar açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca oyunda ele alınan temel sorun sahtekarlıktır.

Yazarın 1980 yılında 94 dakikalık televizyon filmi olarak çekilen “Adı Senin, Tadı Benim” komedisi aşağıdaki heyet ve kadro ile oynanmıştır:

Komedyanın yazarı: Seyfeddin Dağlı

Yönertmen: Elekber Kazımovski

Operatör: Vagif Hesenli

Ressam: Refael Elizade

İkinci operatör: Seyidağa Mövsümov, Hüseyin Aşurov

Müzik: İsmayıl Dadaşov

Ses yönetmeni: Mehdi Zeynalov

Yönetmen Asistanı: Sevil İbrahimova

Orkestra: Hüseyin Hesenov'un Önderliği ile Instrumental Ansambl

Oynayan Sanatçılar:

Seyavuş Aslan- Qelyanalı

Nesibe Zeynalova-Qemze,

Ezizağa Dadaşov-Hemze

Ofeliya Aslan- Sebire

Elhan Ağahüseyinoğlu-Denetmen

Kübra Dadaşova-Totuh

Atabala Seferov-Quzubala

Mustafa Süleymanov- Yumşaqov

Seadet Züfüqarova- Hatun

Mirza Ağabeyli- Deneticinin tanıdığı kişi

Adı Senin, Tadı Benim komedisi oyuncularının başarısı sayesinde seyirciler sahne ve oradaki olayların yaşanan gerçek hayat olduğunu hissetmektedirler. Bu oyun insan duygu ve düşüncelerinin değişmesine ve yaptığı noksanlıkların giderilmesine etki göstermektedir. Zira, seyircilerin içerisinde rüşvetçi, içki içen, başkasının hakkını benimseyen varsa, oyunda Qelyanalı, Qenimetzade, Yumşagov'u değil bizzat kendini görür. Komediye izleyip dışarı çıktıktan sonra kendinin olumsuz yönlerini, noksanlıklarını değiştirerek bambaşka birisi olur. Bu bakımdan eser büyük önem taşımaktadır.

Sonuç

Seyfettin Dağlı, *Adı Senin, Tadı Benim* komedisinde mizahı hem bir eleştiri hem de eğlence aracı olarak kullanmıştır. Eserdeki eleştiriler kişiler veya belli bir dönem eleştirisi değildir. Bu toplumdaki bir hastalığın tedavi yöntemleri için kullanılmış bir mizahıdır. Komede yazar Gelyanalı karakteri üzerinden bir sonuca varmaya çalışmıştır. Bu sonuca ulaşılması için onun yaşadığı dönem göz önünde bulundurulmuştur.

Seyfettin Dağlı'nın bu komedisi toplumsal bir bakış içermektedir. Yazarın asıl amacı, yanlış olanı eleştirmektedir. Eserdeki rüşvet, sahtekarlık gibi toplumu kötü yönden etkileyen diğer hususları dile getiren yazar bu durumların düzeltilmesini, adaletli, kusursuz bir yaşamı arzulamıştır. O bu komedisinde ihtiyaç duyulduğu zaman şaka yaparken gerçek ve doğru kelimeleri kullanarak mizahın nasıl yapılacağını okuyucu veya seyircilerine göstermiştir.

Adı Senin, Tadı Benim komedisi mizah anlatımıyla okuyucu veya seyircisini eğlendirmekle kalmıyor, onları mevcut hayattaki sosyal sorunlar üzerinde derinden düşüncelerine zemin hazırlıyor. Bu komedi, tarih boyunca devam eden rüşvet ve sahtekarlıkların ele alınması nedeniyle, günümüze kadar ve hatta daha sonralar önemini kaybetmeyecektir.

KAYNAKÇA

AKAR Ali: (2014).“Türk Sözlük Biliminde Tanımsız Bir Alan: Sövgü Sözlüğü”, **Dil Araştırmaları**, Sayı: 14, S. 27-33.

AKPINAR Yavuz: (1994). **Azerî Edebiyatı Araştırmaları**, Birinci Baskı, İstanbul, Dergâh Yayınları.

AKSAN. D. (1998). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara, TDK Yayınları

AKSOY. Ö. A. (1965). **Atasözleri ve Deyimler**, Ankara, TDK Yayınları

ELÇİN. Ş. (1986). **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara, Sevinç Matbaası

ELİYEYEV, Rehim: (2008). **Edebiyat nezeriyesi**, Editör: Nazıf Gehramanlı, Cafer Cabbarlı Fondu, Bakı, Mütərcim.

ELMALI'LI Muhammed Hamdi Yazır: (2011). **Kur'an-ı Kerîm ve Yüce Meâli, Renkli Kelime Meâli** (Günümüz Türkçesiyle), Haz. Mustafa Özel. İstanbul, Seda Yayınları.

EMEKSİZ, Abdülkadir: (2015), “Türk Halkbilimi Mizah Araştırmalarına Dair Genel Tespit, Değerlendirme ve Teklifler”, **Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 10/8 Spring 2015, p. 987-1024 DOI Number:

<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8084> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY,

http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1390645783_48EmeksizAbdulkadir-tde_S-987-1024.pdf, s. 987-1024.

EYUBOĞLU İsmet Zeki: (2004). **Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü**, Dördüncü Basım, İstanbul, Sosyal Yayınlar.

ETİK Arif: (ty). **Farsça-Türkçe Lûgat**, ty. İstanbul, Salâh Kitabevi Yayınları.

MEMMEDOVA Dilare: (2007), **Azerbaycan Dramaturgiyası**, Dört Ciltte, II. Cilt. **Seyfettin Dağlı, Adı senin, dadı benim**, Bakı, Şerq-Qerb. S. 340-386.

MEHEMMEDZADE Mirzebala: (2004). **Azerbaycan Türk Metbuatı**, Bakı, Bakı Üniversitesi Neşriyatı.

KAZAN Şevkiya: (2009). “Klâsik Türk Şairlerinin Dilinden Beddualar”, **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 4/2 Winter 2009. 744-788
<http://www.turkishstudies.net/OncekiSayilarDetay.aspx?Sayi=Volume4Issue2>

KÖSETÜRK Nerin: (1991). “Halk Hikayelerinde And”, **Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, VI İzmir, s. 169-182.

ÖZKÖK Süleyman: (1988). “Yemin Hakkındaki Ortak Usul Hükümleri ile Yalan Yere Yemin ve Neticeleri”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1988/4, 583-604.
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1988-4/8.pdf>

Seyyid Azim Şirvânî: (2005). “**Tezkiretü’ş-Şu’arâ**”, Giriş ve Metin, Hazırlayan: Dr. Ömer Bayram, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

TDK: (1998)Ç *Türkçe Sözlük*, I-II (1998), 9. Baskı, Haz. İsmail Parlatır, Nevzat Gözaydın, Hamza Zülfikar, Ankara. TDK Yayınları.

YILDIRIM İrfan Murat: (2013)Ç Azerbaycan’da Matbuat Hareketlerinin Başlangıcı

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 2/2 2013 s. 147-160,
TÜRKİYE International Journal of Turkish Literature Culture Education Volume 2/2 2013 p. 147-160, TURKEY

SÖZLÜ KAYNAKLAR

BEHLUL SEYFETTİN OĞLU-1955 Bakû / AZERBAJYCAN Doğumlu, Azerbaycan Bakanlar Kabinesi Yanında Tercüme Merkezi “Aydın Yol” gazetesinin İcraçısı Direktörü, Bakû, Azerbaycan, e-mail: behlul.seyfeddin@gmail.com

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

GENÇER Oktay, ÖZÜDOĞRU Tijen, KAYNAK Mustafa Ali, YILMAZ Ahmet, ÖREN Necat **TÜRKİYE’DE PAMUK ÜRETİMİ VE SORUNLARI**,
http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/8d437661d952917_ek.pdf ss 1-20

Flora Halilzade, “Ustad və cəsarətli sənətkar”, **Azerbaycan**. 2011, 23 Ağustos,

<http://anl.az/down/meqale/azerbaycan/2011/avqust/196125.htm>, Erişim Tarihi: 12.11.2015.

URL-1, <http://www.reitix.com/Makaleler/Mizah-ile-ilgili-Soylenmis-Guzel-Sozler/ID=1035>. Mizah ile ilgili Söylenmiş Güzel Sözler (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2015).

URL-2, <http://www.anl.az/down/meqale/xalqcebhesi/2011/aprel/166419.htm>, Azərbaycanda karikatura sənəti, Xalq Cəbhəsi.- 2011.- 6 aprel (Erişim Tarihi: 14. Kasım.2015).

URL-3, <http://www.azadliq.info/19625.html>, “Unudulmaz satira ustası Seyfəddin Dağlı”, Azadlıq, 31 Temmuz 2012 (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2015).

URL-4, <https://www.facebook.com/>, Qemer Seyfəddin qızı (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2016).

URL-5, <https://www.youtube.com/watch?v=XVK0Bp4I7qc>. Afaq Abbaslının Tezi, (Erişim Tarihi: 16.Kasım 2015).

URL-6, http://www.anl.az/down/he_serencamlar.pdf, Seyfəddin Dağlı (S.Ə.Abbasov) Yoldaşın Azərbaycan SSR Alı Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə Təltif Edilməsi

Haqqında (1981), Azərbaycan SSR Yüksək Şûra Prezidyum Heyətinin Fəhri Fərmanı (Erişim Tarihi: 12 Kasım 2015).

URL-7, Necmi İŞLER PAMUK,

file:///C:/Documents%20and%20Settings/pc/Belgelerim/Downloads/921_dosya_1393838139.pdf (Erişim Tarihi: 12 Kasım 2015).

URL-8, <http://www.panorama.am/ru/news/2013/11/20/cotton-az/402093>. S 2005 goda proizvodstvo hlopka v Azerbaidjane sokrotilos v 7 raz – 2005 yılından günümüze kadar Azərbaycan'da pamuk üretimi 7 defa azalmıştır (Erişim Tarihi: 04 Kasım 2015).

URL-9, <http://irsaz.com/new/pdf/201509/1442587357005516178.pdf>, Azərbaycan Üzüümü: Geçmişi ve Bugünü, s. 57 (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2015).

URL-10, <http://bengisum.6te.net/edebiyat/16yy.htm>, Fuzulî (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2015).

URL-11, <http://www.antoloji.com/rusvet-olmasa-siiri/>, Urfalı Şair Nâbi, Rüşvet Olmasa, (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2015).